

מדיניות העוגנים של איחוד האמירויות והשפעתה על ישראל והסביבה

ד"ר מורן זגה*

ינואר 2025

נייר מדיניות זה מתאר תהליך של הרחבת ההשפעה של איחוד האמירויות במזרח התיכון באמצעות שליטה פיזית בשטחים ובנכסים מחוץ לגבולותיה, ומנתח את השלכות מגמה זו על ישראל בפרט ועל יחסי הכוחות באזור ככלל. הנייר פותח בהצגת המסגרת הרעיונית של תפיסת העוגנים והאחיזה כערוץ פעולה בעל מאפיינים ייחודיים; ממשיך בסקירה אמפירית נבחרת של תשתיות, נכסים, שטחים וסוגי קניין פיזי אחרים שרכשה איחוד האמירויות ומשמשים עבורה כעוגנים ב-4 מוקדי פעילות: מצרים, ירדן, ישראל ורצועת עזה; ממשיך בניתוח המשמעויות האזוריות של מדיניות זו וההשפעות הספציפיות על ישראל ויחסיה עם הפלסטינים; ומסיים בהצעת עקרונות מנחים לפעולה ביחס למגמה זו. הנייר רלוונטי לחוקרים ומקבלי החלטות העוסקים בעיצוב ובתכנון מדיני-אסטרטגי של הסביבה הקרובה לישראל, בדגש על מרחב ירדן, מצרים ורצועת עזה. חשיבותו נעוצה בהיקף ובמהירות התפשטות התופעה באופן המשנה את הדינמיקה האזורית. פעילות זו מאתגרת את החלוקה הדיכוטומית בין יחסים בילטרליים לאזוריים, ומצריכה חשיבה מחודשת על ניהול מערכת היחסים, הן עם איחוד האמירויות כמדינה המשקיעה והן עם המדינות השכנות בהן היא בוחרת להשקיע.

א. מבוא

נייר מדיניות זה מתאר תהליך של הרחבת ההשפעה של איחוד האמירויות במזרח התיכון באמצעות שליטה פיזית בשטחים ובנכסים מחוץ לגבולותיה, ומנתח את השלכות מגמה זו על ישראל בפרט ועל יחסי הכוחות באזור ככלל. הנייר רלוונטי לחוקרים ומקבלי החלטות העוסקים בעיצוב ובתכנון מדיני-אסטרטגי של הסביבה הקרובה לישראל, בדגש על מרחב ירדן, מצרים ורצועת עזה. חשיבותו נעוצה בהיקף ובמהירות התפשטות התופעה באופן המשנה את הדינמיקה האזורית. בנוסף, פעילות זו מאתגרת את החלוקה הדיכוטומית בין יחסים בילטרליים לאזוריים, ומצריכה חשיבה מחודשת על ניהול מערכת היחסים, הן עם איחוד האמירויות כמדינה המשקיעה והן עם המדינות השכנות בהן היא בוחרת להשקיע.

מאז עליית הדור השני של ההנהגה באיחוד האמירויות הערביות, מדיניות החוץ של המדינה מתאפיינת בהרחבת השפעתה בעולם, ובשימוש נרחב בכוח רך (Soft Power) לשם כך.¹ מגוון הערוצים והכלים בהם איחוד האמירויות נוקטת כוללים תיווך, פעילות הומניטרית, השקעות בחינוך ובספורט ועוד. בין הדוגמאות הבולטות ניתן למנות את פעילות התיווך והגישור שלה בין הטאליבן לארה"ב, בין אריתראה לאתיופיה ובין

* ד"ר מורן זגה היא עמיתת מחקר ומדיניות במיתוים. מחברת המסמך מבקשת להודות לרותם יצחק כהן על העזרה במחקר ובהכנת נייר זה.

¹ Joseph S. Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: PublicAffairs, 2004).

ישראל לסוריה בתקופה מלחמת חרבות ברזל; הענקת מימון למדינות חלשות ובמשבר כלכלי כמו מצרים; פרויקטים של חינוך דיגיטלי ורפואה דיגיטלית באפריקה; שליטה על מועדוני ספורט כדוגמת מנצ'סטר סיטי ועוד. לכל הדוגמאות הללו אין בהכרח חשיבות לממד פיזי והשפעתן ניכרת בתרומה הישירה לקהל היעד בפרויקטים ובהשפעה התודעתית שהפעילות מייצרת.

בשני העשורים האחרונים נשענת איחוד האמירויות על גישה אסטרטגית השמה דגש על שליטה והשפעה מעבר לגבולות המדינה באמצעות החזקה וניהול של קניין פיזי ועל חיבורים גאוגרפיים חוצי-גבולות של אזורי השפעה והשקעה.² הקניין הפיזי נחשב לרכיב נוסף מתוך סך הכלים בהם עושה איחוד האמירויות שימוש במדיניות החוץ שלה. רכיב זה אמנם לא מייצר בהכרח השפעה תודעתית רחבה ולעיתים רבות אף נשמר הרחק מעין הציבור, אך הוא מייצר תועלות רבות אחרות כפי שנייר זה יפרט. המאמר מתאר את הרכיב הפיזי-גאוגרפי בכלי מדיניות החוץ של האמירויות כתפיסת "עוגנים" לפיה אלמנטים פיזיים בשטח יוצרים אחיזה (Grip) בעולם, ומקנים לה רמות גבוהות של השפעה במדינת היעד. בדומה לעוגן אמיתי, האחיזה קובעת עובדה בשטח, מעניקה דריסת רגל וקשה לניתוק. חיבור של מספר עוגנים במספר מדינות סמוכות יכול ליצור תשתית אסטרטגית חוצת-גבולות. מדיניות זו משרתת מספר מטרות עבור המדינה המשקיעה, בהן: גיוון כלכלי, רווחיות כלכלית, שליטה על תחומי פעילות כלכלית ברמה אזרית, השפעה פוליטית, יציבות אזרית, עיצוב יחסים בילטרליים ושיפור מעמד אזורי ובינלאומי. עבור המדינות בהן מתבצעת ההשקעה, מדיניות זו מאפשרת לשפר את כלכלתן ולהשתלב בפעילות כלכלית אזרית רחבה יותר, תוך הסתמכות על גורם כוח חזק ויציב. במקרה של איחוד האמירויות, ניתן להוסיף גם את היותה מדינה המהווה חלק אינטגרלי מהזהות והשייכות האזרית, ונחשבת לכוח אזורי מתון.

המאמר פותח בהצגת המסגרת הרעיונית של תפיסת העוגנים והאחיזה כערוץ פעולה בעל מאפיינים ייחודיים; ממשיך בסקירה אמפירית נבחרת של תשתיות, נכסים, שטחים וסוגי קניין פיזי אחרים שרכשה איחוד האמירויות ומשמשים עבודה כעוגנים ב-4 מוקדי פעילות: מצרים, ירדן, ישראל ורצועת עזה; לאחר מכן, המאמר מנתח את המשמעות האזוריות של מדיניות זו וההשפעות הספציפיות על ישראל בהיבטים של אתגרים והזדמנויות; ומסיים בהצעת עקרונות פעולה להתמודדות עם מגמה זו שצוברת תאוצה גם מבחינת היקף הפעילות וגם מבחינת מספר המדינות המעורבות.

² Christopher M. Davidson, "The UAE's Global Power Strategy: Soft Power and Strategic Investments," *Middle East Policy* 28, no. 1 (2021): 72–88; Kristian Coates Ulrichsen, *The United Arab Emirates: Power, Politics, and Policymaking* (London: Routledge, 2020).

ב. תפיסת העוגנים והאחיזה

שליטה על נכסים אסטרטגיים בעולם מאפשרת למדינה לקדם אינטרסים כלכליים ופוליטיים בו זמנית, ולמצב אותה כשחקן מרכזי במערכת הבינלאומית.³ מושג הכוח הרך, אותו פיתח ג'וזף ניי (Joseph Nye), מתייחס ליכולתה של מדינה להשפיע על מדינות אחרות שלא באמצעות כוח צבאי או כפייה,⁴ אלא באמצעות כלים של ערכים, דיפלומטיה, תרבות, חינוך, מדיה, תשתיות, כלכלה, פיתוח וסיוע הומניטרי. מתוך התחומים הללו, ישנם מספר ערוצי פעילות והשפעה אותם ניתן לאפיין ככאלה הנשענים על ממד גאוגרפי-פיזי. למשל, השקעה כלכלית או שליטה בפועל על שטחי גידול, קרקעות בכלל, משאבים, מבני ציבור, שכונות מגורים, מפעלים, צינורות, כבישים, מסילות רכבת, נמלי ים, שדות תעופה, תחנות כוח, שדות גז ועוד. שליטה מסוג זה מייצרת עוגן של אחיזה פיזית, ומנכיחה את השפעתה של המדינה המעורבת בשטח מחוץ לגבולותיה. מעבר ליתרונות הכלכליים של הפרויקט הנרכש, המדינה המעורבת הופכת לעיתים רבות לשחקנית משפיעה בקבלת ההחלטות המקומיות ואף בדפוסי הפעולה של המדינות בהן ממוקמים העוגנים.⁵ למשל, הקמה של טרמינל נוסעים חדש תחייב דיאלוג משמעותי אל מול הרשויות המקומיות בנושאים רגולטוריים וניהוליים, בנוסף לתיאום תשתיות תומכות מחוץ למתחם הפרויקט עצמו. כמו כן, הפרויקט יכול לשנות את מאפייני התיירות בעיר כמו היקף התיירות, אופי קהל היעד או זמן השהות בעיר. הוא יכול לייצר פערים כלכליים בהשוואה לאזורי תיירות אחרים באותה מדינה וליצור חיבורים חדשים עם טרמינלים בסיווג דומה במדינות שכנות. לכן, ההשפעה של הקמת הטרמינל יכולה להפוך לעניין לאומי ולעיתים רבות ההחלטות בנושאים אלה מתקבלות בדרגים הבכירים ביותר בשיתוף פעולה בין הצדדים.

יש המדגישים את הממד הא-סימטרי של פרקטיקה זו, לפיו השקעות של מדינות מפותחות במדינות מתפתחות יוצרות תלות כלכלית ופוליטית חד-צדדית אשר מנציחה את מערכת היחסים הזו לתקופות ארוכות.⁶ על כן, מערכות תלות אלו עלולות לעורר תחושות ניכור מצד הציבור המקומי שעשוי לתפוס את ההשקעות הזרות ככאלה המשרתות את האינטרסים של המדינה המשקיעה ולא בהכרח את הצרכים המקומיים.⁷

מושג "האחיזה" נקשר בספרות הסוציולוגית-כלכלית בעיקר לשליטה זרה בערים גלובליות.⁸ שליטה בנכסים עירוניים מרכזיים על ידי מדינות זרות וארגונים בינלאומיים יכולה להשפיע על התפקוד של ערים אלו, לעצב את אופיין הכלכלי והחברתי וליצור מערכות כוח חבויות המשפיעות על קבלת החלטות ועל מבני שלטון מקומיים.⁹ בהשלכה רחבה יותר על טריטוריות לאומיות, אחיזה גאוגרפית של מדינה בנכסים פיזיים מעבר לגבולותיה יוצרת מערכות יחסים דומות, בהן המדינה המארחת מאבדת רכיבים מעצמאות השליטה והניהול שלה על הטריטוריה ומאפשרת למדינה המשקיעה להשתמש בנכסיה כמנוף להשגת אינטרסים גיאופוליטיים.

³ Kristin Smith Diwan and Ahmed Khalfan Al-Mansoori, "Strategic Asset Control and Soft Power: The UAE's Influence through Global Investments," *International Journal of Middle Eastern Studies* 54, no. 3 (2022): 312-330.

⁴ Joseph S. Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: PublicAffairs, 2004).

⁵ Susan Strange, *States and Markets* (London: Pinter, 1988).

⁶ Immanuel Wallerstein, *The Modern World-System* (New York: Academic Press, 1974).

⁷ Andrew Graham, The Impact of Foreign Investments on Local Political Dynamics in Developing Countries, *Journal of International Political Economy* 58, no. 3 (2022): 215-229.

⁸ Saskia Sassen, *The Global City: New York, London, Tokyo* (Princeton: Princeton University Press, 2001).

⁹ Ibid.

ג. אסטרטגיית העוגנים של איחוד האמירויות

(1) תפיסת העוגנים של איחוד האמירויות בעולם

הקניין הפיזי של איחוד האמירויות במדינות ובאזורים שונים בעולם מתאפיין בדמות שליטה על תשתיות יבשתיות וימיות, משאבים, קרקעות, נכסי נדל"ן למגורים ולתעשייה ועוד. השקעות אלו נפרסות ברחבי העולם, בדגש על המזרח התיכון, אפריקה ומרכז אסיה, ורכישתן מתבצעת לרוב דרך קרנות הון ממשלתיות, קרנות עושר ריבוניות, קרנות השקעות פרטיות וחברות פרטיות. הגורמים המשקיעים מייצגים בדרך כלל אמירות ספציפית בתוך איחוד האמירויות, בעיקר אבו דאבי ודובאי, אפילו כאשר מדובר בחברות פרטיות כיוון שהן נשענות על הקשר עם הממשל המקומי. למרות חלוקה זו, הממשלה המרכזית של איחוד האמירויות מגדירה את הדייקטיבה עבור הקרנות והחברות בהיבטים של מאפייני ויעדי ההשקעה כחלק מאסטרטגיה אמירתית אחידה. במקרים רבים, השרים וגורמי הכוח במשפחות השלטון מעורבים במעמד החתימה והחניכה של הפרויקטים.

אחת הדוגמאות המובהקות ביותר לתפיסת העוגנים של איחוד האמירויות היא השליטה שלה בנמלים ברחבי העולם. חברת DP World (Dubai Ports World), הנחשבת כעת לחברה פרטית שהמטה שלה יושב בדובאי, מחזיקה ביותר מ-80 טרמינלים ימיים בלמעלה מ-40 מדינות, בין השאר במדינות מפתח כמו מצרים, הודו, ומלזיה.¹⁰ דוגמה נוספת לשליטה של איחוד האמירויות בקניין פיזי במדינות רבות בעולם היא בהשקעותיה בתחום החקלאות וניהול קרקעות חקלאיות. במסגרת זו, איחוד האמירויות רכשה או חכרה שטחים חקלאיים נרחבים באתיופיה, קזחסטן, פקיסטן ואפילו אוסטרליה.

מדיניות העוגנים מקנה לאיחוד האמירויות מספר יתרונות:

1. בניגוד לתחומים אחרים של כוח רך כמו ספורט, דיפלומטיה או סיוע הומניטרי, השקעות בקניין פיזי (למשל, נדל"ן, תשתיות, או מתקני תעשייה) מבטיחות החזר כלכלי ישיר ומסייעות למימוש חזון 2030 של איחוד האמירויות לגוון את כלכלת המדינה. השקעות אלה מספקות מקור רווחים יציב, מגוון ולטווח ארוך.
2. איחוד האמירויות שהיתה בעבר תלויה במעצמות ובמדינות ערב, הופכת בעזרת העוגנים שהיא מבססת את כיוון התלות, ומשמשת ככוח חיצוני במדינה אחרת המחזיק ביכולת השפעה על הכלכלה, ובמידה מסוימת גם על מדיניות הפנים והחוץ שלה. לצד זאת, איחוד האמירויות כבולה גם היא למדינה בה היא מחזיקה נכסים, כיוון שהיא מחויבת להמשכיות הקשר.
3. השקעה מסוג זה מצמצמת את הסיכוי לסכסוך בין המדינה המשקיעה למדינה בה מוחזקים הנכסים, כיוון שהקשר תלוי בנכסים אסטרטגיים שתלויים במיקום גאוגרפי מוגדר וחוזים לטווח ארוך.

¹⁰ DP World, "About Us," accessed September 26, 2024, <https://www.dpworld.com/>; Sam Meredith, "Dubai's DP World Is Delisting and Returning to Private Ownership," *CNBC*, February 17, 2020, <https://www.cnbc.com/2020/02/17/dubais-dp-world-is-delisting-and-returning-to-private-ownership.html>.

4. העוגנים מגדילים בפועל את השטח בבעלותה של איחוד האמירויות, גם אם לא תחת ריבונותה. התופעה בה מדינות מחזיקות בשטחים במדינות אחרות משנה את האופן שבו אנו תופסים את הטריטוריה כנכס לאומי, ובייחוד את רעיון הרציפות הטריטוריאלית.
5. היקף ההשקעות והאחיזה הרחבה שלה בעולם מקנים לאיחוד האמירויות מעמד של שחקנית חשובה בזירה הבינלאומית.¹¹
6. בנוסף לממד של קיבוע הנוכחות של איחוד האמירויות מחוץ לגבולותיה, מדיניות העוגנים מאפשרת לאיחוד האמירויות לייצר חיבורים פיזיים חוצי-גבולות ולשלוט על תחומי פעילות ברמה אזורית. גישה זו מחייבת חשיבה גאוגרפית ואימוץ אסטרטגיה גאו-פוליטית ארוכת טווח.
- אסטרטגיית העוגנים של איחוד האמירויות הערביות משפיעה בצורה רחבה הן על המערכת הכלכלית והן על המערכת הביטחונית, ומביאה להשלכות גיאופוליטיות משמעותיות בזירה האזורית והבינלאומית. באמצעות שליטה על נכסים אסטרטגיים כגון נמלים, תחנות כוח ותשתיות קריטיות נוספות, איחוד האמירויות משיגה השפעה ישירה על זרימת הסחורות והאנרגיה בעולם, ומייצרת עמדות מיקוח חזקות המשפיעות על קבלת ההחלטות במדינות המארחות. יכולת זו מאפשרת לה לשחק תפקיד מפתח בקביעת סדרים כלכליים וביטחוניים אזוריים ולהשפיע על דפוסי הפעולה של מדינות רבות במערכת הגלובלית.
- האחיזה של איחוד האמירויות בנמל עדן בתימן, למשל, מעניקה לה השפעה משמעותית על תנועת השייט במצרי באב אל-מנדב – אחד מנתיבי הסחר הימיים החשובים ביותר בעולם.¹² שליטה זו מאפשרת לאמירויות לשמור על עמדת כוח במערכת הסחר העולמית, תוך שהיא ממנפת את אחיזתה בנמלים נוספים ברחבי מזרח אפריקה כדי לבסס את מעמדה ככוח ביטחוני אסטרטגי באזור. בכך, איחוד האמירויות יוצרת קשרים צבאיים ואסטרטגיים עם מדינות מפתח ומצליחה לעגן את השפעתה דרך מנגנונים כלכליים המייצרים תלות הדדית.
- שליטה על תשתיות קריטיות מאפשרת לאיחוד האמירויות גם לתמרן בתוך קואליציות אזוריות ולהשפיע על מאבקים גיאופוליטיים בזירה הבינלאומית.¹³ ההשקעות הללו לא רק מחזקות את השפעתה במדינות המארחות, אלא גם משמשות ככלי דיפלומטי רב עוצמה המאפשר לאיחוד האמירויות לעצב מחדש את מערכות היחסים שלה עם מדינות רבות, כולל אלו המרוחקות גאוגרפית.
- בהקשר רחב יותר, תפיסת העוגנים של איחוד האמירויות יכולה להיתפס כחלק מגישה פוסט-מודרנית של מדינה כ"מרחב מחובר".¹⁴ גישה זו רואה את גבולות המדינה לא כקווים פיזיים סטטיים, אלא כרשתות של קשרים כלכליים, תחבורתיים ותקשורתיים המקשרים בין מדינות ויוצרים תלות הדדית שמרחיבה את השפעת המדינה הרבה מעבר לגבולותיה הגיאוגרפיים. לפיכך, העוגנים הכלכליים שאיחוד האמירויות מפזרת במזרח התיכון, באפריקה, באסיה ובמקומות אחרים בעולם מאפשרים לה לבסס את מעמדה ככוח גלובלי מוביל.

¹¹ Joseph S. Nye, *The Future of Power* (New York: PublicAffairs, 2011).

¹² David Morton, "Geopolitical Influence through Maritime Control: The UAE's Strategic Use of Ports in the Red Sea," *Global Maritime Studies* 47, no. 2 (2021): 101-119.

¹³ Robert Cassidy, "Critical Infrastructure and Regional Alliances: How the UAE Utilizes Strategic Assets," *Journal of International Security*, 56, no. 1 (2023): 67-89.

¹⁴ Graeme Radford, "The Connected State: Rethinking Sovereignty through Economic Networks," *Global Economic Review* 45, no. 2 (2023): 123-134.

גישת "המרחב המחובר" משנה את האופן שבו ישראל נתפסת במרחב האזורי. בניגוד לתפיסה המסורתית הרואה בישראל "אי בודד" במרחב עוין, מדיניות העוגנים האמירית מייצרת רשתות חוצות גבולות הכוללות גם את ישראל, לעיתים ללא צורך בנורמליזציה פוליטית מלאה עם המדינות הסובבות אותה. בנוסף לפוטנציאל החיבוריות של ישראל למרחב, השפעה חשובה של מדיניות זו תהיה באופן שבו ישראל מנהלת את יחסיה עם מדינות האזור, לא כתפיסה בילטרלית אלא טרילטרלית או מולטיטרלית, מתוך הבנה שמספר מדינות מנהלות את המרחב הסמוך בנוסף ל"מדינת האם". מצב זה מעיד על יכולתן של מדינות כמו איחוד האמירויות ליצור רשתות גיאופוליטיות חדשות, המערערות תפיסות גיאוגרפיות מסורתיות ומשנות את מאזן הכוחות האזורי.

אסטרטגיית העוגנים של איחוד האמירויות היא אם כן לא רק כלי להשגת מטרות כלכליות, אלא גם אמצעי ליצירת מערכות כוח מבניות המעניקות לה יכולת לקבוע סדרים גלובליים חדשים ולבנות עמדות מיקוח חזקות מול כוחות אזוריים ובינלאומיים.

(2) מדיניות העוגנים של איחוד האמירויות בהשוואה למדינות המפרץ השכנות

בעוד איחוד האמירויות מיישמת מדיניות חוץ המבוססת על השקעות בעלות אחיזה גאוגרפית מחוץ לגבולותיה כדי להרחיב את השפעתה הגלובלית, מדינות אחרות במפרץ הערבי נוקטות באסטרטגיות שונות להשגת השפעה אזורית. קטר מתמקדת בהשפעה פוליטית ותרבותית באמצעות אמצעי תקשורת גלובליים, כשהבולט שבהם הוא רשת אל-ג'זירה, המהווה ערוץ מרכזי להפצת נרטיבים ברחבי העולם הערבי והמוסלמי. לצד זאת, קטר מקיימת קשרים הדוקים עם קבוצות פוליטיות שונות, לרבות ארגונים אסלאמיים ותנועות פוליטיות ברחבי מדינות המזרח התיכון, משקיעה רבות בתחומי הספורט הבינלאומי, בסקטור הגז הטבעי, בתעופה האזרחית ובתיווך מדיני. למרות שתחומים רבים חופפים בין קטר ואיחוד האמירויות ואף מהווים מקור לתחרות, קטר משקיעה פחות בפרויקטים בעלי אחיזה פיזית בשטח, למעט רכישות נדל"ן ופיתוח תשתיות אנרגיה באמצעות רכישת בלוקים ימיים לשאיבת גז טבעי ונפט.¹⁵ לעומתה, ערב הסעודית מתמקדת בעיקר בפיתוח פנימי ובחיזוק כוחה הכלכלי והחברתי בתוך גבולותיה, לצד עיצוב השפעתה הדתית והפוליטית באמצעים דיפלומטיים מסורתיים. החזון הסעודי לשנת 2030, שמוביל יורש העצר מוחמד בן סלמאן, מתמקד בהשגת עצמאות כלכלית באמצעות גיוון הכלכלה ושיפור איכות החיים של אזרחי הממלכה והוא מכוון כלפי פנים.¹⁶ סעודיה משקיעה בפרויקטים לאומיים גדולים כגון בניית העיר העתידנית ניאום (NEOM) ופיתוח תחומי התרבות והספורט. החזון כולל רכיבים שנועדו לעצב את מרכזיותה של ערב הסעודית בתחומי הקיימות, למשל, ועל כן יש בה אזכורים לפרויקטים פיזיים אזוריים, אך מוקדם מדי להעריך את הישגות של פרויקטים שטרם החלו. השקעותיה וקניינה מחוץ לשטחה מתאפיינן בתחומי האנרגיה, למשל בהקמת תחנות דלק ברחבי

¹⁵ Andrew Hammond, "Qatar's Public Diplomacy and Soft Power: Cultural and Digital Statecraft," *Journal of Arabian Studies* 11, no. 1 (2021): 45-68.

¹⁶ Saudi Vision 2030, "Overview: Achieving Sustainable Economic Growth and Development," Kingdom of Saudi Arabia, accessed September 26, 2024, <https://vision2030.gov.sa/en>.

פקיסטן,¹⁷ ברכישת והקמת מפעלי זיקוק ופטרוכימיה בדרום קוריאה¹⁸ ובכניסה לשוק הגז המונזל (LNG) באירופה,¹⁹ אך אין להשוות זאת להיקף ולרוחב הפעילות האמיריתית. הבדל נוסף ניכר בכך שמרבית העוגנים של איחוד האמירויות מתמקדים במזרח התיכון ובקרן אפריקה, בעוד שההשקעות של קטר וערב הסעודית מתפרסות במזרח הרחוק ובאירופה. פער זה יכול להעיד על אסטרטגיית החיבוריות של איחוד האמירויות, אשר הריכוז והקרבה הגאוגרפית של המדינות בהן היא משקיעה מאפשרת לה לייצר פרויקטים חוצי גבולות. יחד עם זאת, ניתן לזהות בשנתיים האחרונות (2022-2024) מגמת האצה מצד ערב הסעודית וקטר ביישום מדיניות העוגנים שלהן בזירה האזורית, ככל הנראה בהשפעת פעילותה האינטנסיבית של איחוד האמירויות. למשל, ההשקעה של קטר ברכישת מניות של נמל דמיאט (Damietta) במצרים מ-2022,²⁰ ופרויקט התקשורת הימי מ-2024, המחבר את ערב הסעודית עם מדינות בצפון אפריקה ודרום אירופה (דרך מצרים) בכבל תקשורת תת-ימי. הכבל נועד לשפר את תשתיות התקשורת של הממלכה ואת החיבוריות הדיגיטלית שלה ברמה האזורית והבינלאומית, תוך יצירת חיבור פיזי עם מדינות שכנות.²¹

3) סקירת העוגנים של איחוד האמירויות במצרים, ירדן, ישראל ורצועת עזה

איחוד האמירויות הערביות מיישמת במזרח התיכון אסטרטגיה המשלבת בין גישה גיאוגרפית מושכלת לבין שיקולים כלכליים וביטחוניים. בניית "עוגנים" ברחבי האזור מאפשרת לה לממש את מטרותיה הגיאופוליטיות על ידי יצירת רשת קשרים כלכליים, תחבורתיים וביטחוניים רחבה. הבחירה להשקיע במדינות מסוימות במזרח התיכון מתבססת לא רק על שיקולים כלכליים אלא גם על מיקומים גיאוגרפיים אסטרטגיים, המאפשרים לאמירויות שליטה והשפעה על נתיבי סחר עיקריים ועמדות מפתח במרחב. היא שולטת על קניין פיזי ומשפיעה על נכסים קריטיים במדינות כגון תימן, סומליה, סודאן, מצרים, ירדן, סוריה, עזה, אפגניסטן ואף בישראל. הנכסים כוללים נמלי-ים, שדות תעופה, תשתיות תחבורה, תחנות כוח, מתקני אנרגיה ואף ערי תיירות. השקעות בתשתיות ימיות במדינות מפתח כגון מצרים, ירדן, סודאן, סומליה ותימן מאפשרות לה שליטה והשפעה במרחב הים האדום, מצרי באב אל-מנדב ונתיב הסחר העולמי המוביל לתעלת סואץ — אחד מנתיבי הסחר החשובים בעולם. נוכחות זו מאפשרת לאיחוד האמירויות לשמור על עמדת השפעה בסחר הבינלאומי ולמנף את השקעותיה במקרים של משברים אזוריים, תוך יצירת תלות כלכלית ופוליטית בקרב המדינות המארחות. בנוסף לנמלים, האמירויות מרחיבה את אחיזה הגאוגרפית שלה בתחנות כוח ומתקני אנרגיה במדינות הממוקמות בקרבת הגבול של מדינות הגמוניות אזוריות כגון תורכיה ואיראן. מיקומי העוגנים מעידים על מרכזיותו של השיקול הגאוגרפי ושל ריכוז הפעילות בתחומי המזרח התיכון כעיקרון בולט

¹⁷ Saima Shabbir, "Saudi Aramco Says Will Launch First Branded Gas Station in Pakistan by Year End," Arab News, September 11, 2024, <https://www.arabnews.com/node/2570983/business-economy>.

¹⁸ Joyce Lee, "Saudi Aramco to invest in \$7 bln petchem project in South Korea," Reuters, November 16, 2022, <https://www.reuters.com/markets/deals/s-oil-plans-invest-52-bln-south-korea-factory-2022-11-16/>.

¹⁹ MidOcean Energy, "Aramco to Enter Global LNG Business by Acquiring Stake in MidOcean Energy," accessed September 26, 2024, <https://midoceanenergy.com/aramco-to-enter-global-lng-business-by-acquiring-stake-in-midocean-energy/>.

²⁰ Damietta Port Authority. "Qatar Investment Authority visits Damietta Port." 01 November 2022. Accessed September 30, 2024. <https://www.dpa.gov.eg/?p=5502>.

²¹ Saudi Press Agency, "Mobily, Telecom Egypt Partner to Lay Saudi Arabia's First Underwater Cable in the Red Sea." 05 November 2024. Accessed September 30, 2024, <https://spa.gov.sa/en/N2201173>.

באסטרטגיית העוגנים, כפי שיתואר בפירוט בארבעת מוקדי הפעילות הבאים: מצרים, ירדן, רצועת עזה וישראל.

השקעות במצרים

איחוד האמירויות היא המשקיעה הבינלאומית הגדולה ביותר במצרים, כאשר היקף ההשקעות עמד באפריל 2023 על כ-9.6 מיליארד דולר, ויותר מ-1,600 חברות אמירתיות פועלות במדינה. היא נחשבת לשותפת הסחר השנייה בגודלה של מצרים בעולם הערבי, עם היקף מסחר בין שתי המדינות המגיע לכ-4 מיליארד דולר.²² ההשקעות האמירתיות במצרים זינקו במאות אחוזים בשנים האחרונות, ובולטת הקפיצה מהשקעות בסך 1.4 מיליארד דולר בשנת 2021 ל-5.7 מיליארד דולר ב-2022.²³

באפריל 2022 פורסם כי חברת אבו דאבי פיתוחי אחזקות (ADQ) רכשה אחזקות בחמש חברות הרשומות בבורסה המצרית (EGX) בשווי כולל של למעלה מ-1.8 מיליארד דולר.²⁴ למרות שמניות אינן נחשבות לקניין פיזי, הפרופיל של החברות בהן בחרה ADQ להשקיע מצביע על שליטה בנכסים פיזיים ואסטרטגיים בהם מפעלי כימיקלים, דשנים ולוגיסטיקה (בנוסף לבנקאות ופיננסים). קרן העושר הריבונית ADQ נמצאת בבעלות ממשלת אבו דאבי, ובראשה עומד אחד האנשים העשירים והמשפיעים באיחוד האמירויות המשמש גם כיועץ הביטחון הלאומי, טחנן בן זאיד אל-נהיאן, אחיו של הנשיא המכהן מוחמד בן זאיד.²⁵

אחד התחומים הבולטים בהם משקיעות החברות האמירתיות הוא סקטור הספנות והלוגיסטיקה. ביולי 2022 רכשה קבוצת נמלי אבו דאבי (ADPC - AD Ports Group) הנתמכת על ידי ADQ, 70 אחוזים ממניות חברת ספנות מכולות מצרית תמורת 140 מיליון דולר. רכישה זו כללה את חברות הספנות המצריות טרנסמר משלוחים בינלאומיים (Transmar International Shipping Company) וטרנסקרגו אינטרנשיונל (Transcargo International S.A.E.), שהעניקו ל-AD Ports גישה למזרח התיכון, ים סוף, המפרץ והחוף המזרחי של אפריקה.²⁶ יו"ר הקבוצה אמר "זוהי הרכישה הבינלאומית הראשונה בהיסטוריה של קבוצת AD Ports אשר מסמנת אבן דרך חשובה בתוכנית ההתרחבות השאפתנית שלנו בזירה הבינלאומית. קבוצת AD Ports ממשיכה לגוון את פעילותה ונוקטת צעדים נועזים להרחבת הנוכחות העולמית שלנו, בהתאם לחזון

²² Emirates News Agency, "UAE Stands as Egypt's Top International Investor," March 12, 2024, <https://www.wam.ae/en/article/b3ew84g-uae-stands-egypts-top-international-investor>.

²³ Ahram Online, "UAE Investments in Egypt Soar to \$5.7 Billion in 2022," January 3, 2024, <https://english.ahram.org.eg/News/506412.aspx>.

²⁴ העסקאות כללו רכישת 340.1 מיליון מניות של הבנק המסחרי הבינלאומי של מצרים (CIB) בשווי 911.5 מיליון דולר, 215.1 מיליון מניות של פאורי טכנולוגיה בנקאית ותשלומים אלקטרוניים בשווי 68.6 מיליון דולר, 271.6 מיליון מניות של אבו קיר דשנים וכימיקלים בשווי 391.9 מיליון דולר, 476.7 מיליון מניות של אלכסנדריה מכולות ומטענים בשווי 186.1 מיליון דולר, ו-45.8 מיליון מניות של חברת מיסר לייצור דשנים (MOPCO) בשווי 266.6 מיליון דולר. מקור:

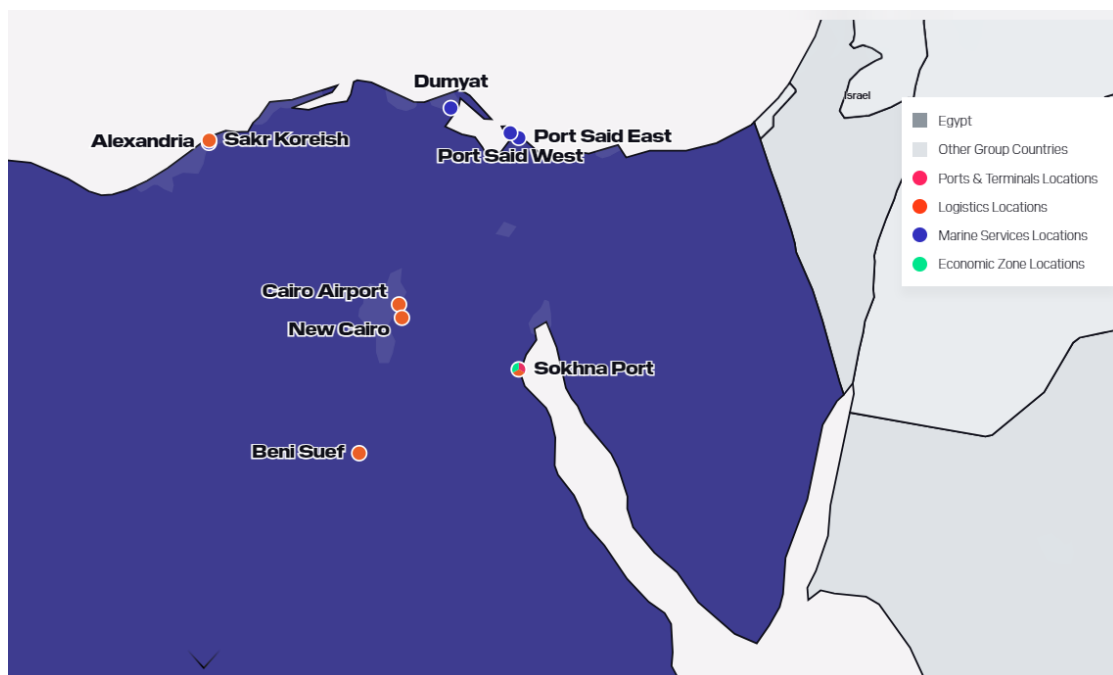
Daily News Egypt, "ADQ Acquires Stake in CIB with a Value of \$911.5 Million," April 12, 2022, <https://www.dailynewsegyp.com/2022/04/12/adq-acquires-stake-in-cib-with-a-value-of-911-457m/>.

²⁵ International Consortium of Investigative Journalists, "Power Players: UAE," accessed September 26, 2024, <https://www.icij.org/investigations/pandora-papers/power-players/>.

²⁶ WAM, "AD Ports Group agrees to acquire majority stakes in Egypt's Transmar and Transcargo International," July 1, 2022, <https://www.wam.ae/en/details/1395303062528>.

ולהכונה של הנהגתנו החכמה".²⁷ ציטוט זה מלמד על המטרות של החברה לייצר "נוכחות" מחוץ לגבולות איחוד האמירויות ועל החשיבה האסטרטגית המכוונת מלמעלה.

באוקטובר 2023 חתמה AD Ports על הסכם זיכיון ל-30 שנה עם רשות הנמלים המצרית לבנייה, פיתוח ותפעול של מסוף רב-תכליתי בנמל ספאג'ה, בהשקעה של 200 מיליון דולר לאורך שלוש שנים.²⁸ השקעות אלה אינן מסתכמות בחברות המגיעות מאבו דאבי, גם חברת הענק שבסיסה בדובאי DP World, המרושתת בעולם בהיקף נרחב הרבה יותר, משקיעה במצרים בתחומים אלו. ברשותה נמל באל-עין א-סוחנה (العين السخنة) ואזור כלכלי מיוחד באותו נמל, חמישה משרדים לוגיסטיים במיקומים שונים וארבעה מרכזי שירותים ימיים בנמלי מצרים.²⁹ חברת DP World פועלת להרחבת פעילותה בשער תעלת סואץ. יו"ר החברה, סולטאן אחמד בן סוליים, אמר כי האסטרטגיה שלהם מתמקדת ב"אזורים תעשייתיים".³⁰

תרשים 1: מפה המציגה את מכלול הנכסים הלוגיסטיים והתשתיות הימיות בבעלות Dubai Ports World. קטע מתוך מפה המופיעה באתר החברה (<https://map.dpworld.com>)

²⁷ Ibid.

²⁸ AD Ports Group. "AD Ports Group and RSPA Sign Definitive Concession Agreement to Develop and Operate Multipurpose Terminal in Safaga Port." December 27, 2023. <https://www.adportsgroup.com/en/news-and-media/2023/12/27/adpg-and-rspa-sign-agreement-to-develop-and-operate-multipurpose-terminal-in-safaga-port>; Port Technology International. "AD Ports Inks 30-Year Concession for Safaga Port Development." March 21, 2023. <https://www.porttechnology.org/news/ad-ports-inks-30-year-concession-for-safaga-port-development/>.

²⁹ DP World. "DP World Sokhna Nearing Completion of \$520 Million Port Expansion Project." Accessed September 29, 2024. <https://www.dpworld.com/news/releases/dp-world-sokhna-nearing-completion-of-520-million-port-expansion-project/>; Ahram Online. "UAE's DP World Starts Building \$80 Mln Logistics Park in Egypt's Ain Sokhna." November 28, 2023. <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/513043/Business/Economy/UAE%E2%80%99s-DP-World-starts-building--mIn-logistics-park.aspx>; DP World. "Egypt Country Overview." Accessed September 29, 2024. <https://map.dpworld.com/#!displayMode/2/country/EGY/pillars/15>.

³⁰ Zawya. "Dubai's DP World Keen on New Projects with Egypt's Suez Canal Economic Zone." Accessed September 29, 2024. <https://www.zawya.com/en/business/transport-and-logistics/dubais-dp-world-keen-on-new-projects-with-egypts-suez-canal-economic-zone-jt3hso4i>.

ענף התיירות הוא תחום נוסף בו ניכרות רכישות והשקעות ענק מצד גורמים אמירתיים, וניתן למצוא חיבורים רבים בין התחום הזה לענף הספנות. שניהם נקשרים גאוגרפית באזורי חוף וזהים בחלק מתחומי הפעילות כגון נדל"ן וגישה תחבורתית. לצד זאת, ההשקעות בתיירות פונות לקהלי יעד שונים לגמרי. מיזם ענק של ADQ הוא "ראס אל-חכמה החדשה" בצפון מצרים על חופי הים התיכון. כיום, ראס אל-חכמה הוא אזור חקלאי עם מעט שימושים לתיירות פנים. הפרויקט שנחתם בפברואר 2024 כולל הקמת עיר על שטח של 170 מיליון קמ"ר שתהפוך ליעד תיירותי ואזור סחר חופשי הכולל מתקני פנאי, מגורים ומסחר. תשתיות העיר יהיו מיועדות גם למיזמים טכנולוגיים מתקדמים, תיירות אקולוגית, מוסדות ושירותים חיוניים כמו בתי חולים, בתי ספר ואוניברסיטאות ודגש מיוחד על אזורים עסקיים שימשכו חברות בינלאומיות ומרכזי לוגיסטיקה.³¹ בין התשתיות הרבות שייבנו בעיר וסביבה יהיו מרינה ליאכטות וספינות תיירות ושדה תעופה בינלאומי חדש שמצרים תקבל חלק מהכנסות שלו. בכך, נוצר חיבור כלכלי ופיזי בין תשתית התיירות לתשתית הספנות והלוגיסטיקה. ההשקעה האמירתית במיזם בשווי 35 מיליארד דולר, היא ההשקעה הזרה הישירה (FDI) הגדולה ביותר בתולדות מצרים. 24 מיליארד מהסכום שולמו על ידי ADQ לרשות הקהילות העירוניות החדשות המצרית (NUCA), בגין זכויות הפיתוח של הקרקע, ויושקעו על ידה בפרויקטים מובילים אחרים במדינה. בעוד 11 מיליארד הדולר הנוספים, ירדו מפיקדון איחוד האמירויות שבבנק המרכזי המצרי. משמע יופחת מהחוב החיצוני של מצרים, ויחזק את מאזן יתרות מטבע החוץ של המדינה. יתר על כן, 35 אחוזים מרווחי הפרויקט יכנסו לקופת למצרים דרך NUCA. גורמים מצרים מעריכים כי העיר החדשה תמשוך 8 מיליון תיירים חדשים למצרים כל שנה עם השלמתה.³² מעבר לחשיבות של הפרויקט לפיתוח של מצרים ולרווחים הכלכליים של איחוד האמירויות, יש לו גם השלכות חברתיות על האזור בעיצוב הצריכה התרבותית, חיי הפנאי והבידור ואף התרבות העסקית.

בדומה לתחרות בין חברות מדובאי ואבו דאבי בהשקעות בתחום הספנות במצרים, גם במיזמי הענק של התיירות נפוצה תחרות דומה. במקביל לפרויקט של ADQ בראס אל-חכמה, גם חברת Emaar Misr בבעלות חברת הנדל"ן והבנייה מדובאי אֶמַאר Emaar³³ הקימה מתחם בילוי ופנאי בעיירת נופש "מאראסי" בצפון מצרים על חופי הים התיכון.³⁴ שני הפרויקטים צפויים להסתיים ב-2025, דבר העשוי להעיד על אחד משתי האפשרויות: תחרות בין החברות מאבו דאבי ודובאי או אסטרטגיית רכישה מתכוננת, מתואמת ומכוונת מלמעלה של איחוד האמירויות מול הממשל המצרי. גם בהינתן תחרות בין החברות, ניתן להתרשם מכך שהיא מתנהלת בתוך מסגרת שבה ההנהגה של איחוד האמירויות מגדירה את תחומי ההשקעה החשובים,

³¹ ADQ. "ADQ-led consortium to invest USD 35 billion in Egypt." February 23, 2024. <https://www.adq.ae/newsroom/adq-led-consortium-to-invest-usd-35-billion-in-egypt/>.

³² Shawkat, Yahia. "Understanding Egypt's Ras Al-Hekma Land Deal: No Panacea." *The Tahrir Institute for Middle East Policy*, March 12, 2024. <https://timep.org/2024/03/12/understanding-egypts-ras-al-hekma-land-deal-no-panacea/>; "Ras El-Hekma." *Arab Urban Development Institute Info Hub*. Accessed March 17, 2024. <https://araburban.org/en/infocenter/projects/?id=7559>.

³³ אֶמַאר קמה כחברה בבעלות מלאה של ממשלת דובאי ובהדרגה הפכה לחברה ציבורית, כאשר השליט של דובאי וקרן ההון הריבונית של דובאי Investment Corporation of Dubai הם שני בעלי המניות הגדולים בחברה גם היום.

³⁴ אמנון דירקטור, "צבעוני, נועז וסוחף: מתחם בילוי במצרים שהוקם תוך שישה חודשים בלבד", Ynet, ספטמבר 30, 2024. <https://www.ynet.co.il/architecture/article/bjvdkmbra>

המיקומים החשובים לה ואף את לוחות הזמנים, והפעילות של החברות הפנים-אמירותיות מושפעת מכך ומתבצעת בתיאום עם ההנהגה.

תחום נוסף בו משקיעות חברות וקרנות הון אמירותיות הוא ענף האנרגיה, בו ההתמקדות היא בעיקר בפרויקטים של אנרגיה מתחדשת וגז טבעי. אחד המיזמים המרכזיים הוא של חברת האנרגיה "מובאדלה" (Mubadala Petroleum) המחזיקה ב-10 אחוזים מהזכויות בשדה הגז "זוהר", ב-20 אחוזים בשדה הגז "נור", וב-27 אחוזים בבלוק 4 באזור הים האדום במצרים.³⁵ שליטה זו מאפשרת לאמירויות לנצל את משאבי האנרגיה האסטרטגיים של מצרים ולהיות שותפה לקבלת החלטות כלכליות ופוליטיות במצרים ובמרחב הימי הסובב לה. בנוסף, חברת האנרגיה המתחדשת "מצדר" (Masdar) חתמה על עסקה ביחד עם שתי חברות נוספות להקמת חווה לייצור אנרגיית רוח, הצפויה להיות אחת מחוות הרוח הגדולות בעולם. הפרויקט, בהשקעה של כ-10 מיליארד דולר, צפוי לייצר 810,000 מגה-וואט-שעה (MWh) לשנה ולהפחית כ-9 אחוזים מפליטות הפחמן של מצרים, תוך תמיכה במטרת המדינה להגיע ל-42 אחוזים של אנרגיה מתחדשת עד 2030.³⁶ לפרויקט יש גם יתרון כלכלי עבור מצרים בכך שהוא יחסוך עבורה הוצאות שנתיות בסך כ-5 מיליארד דולר בשנה על יבוא גז טבעי, ויביא בכך גם לפגיעה ישירה בהיקף הסחר עם ישראל בענף זה. בנוסף, בפברואר 2023 רכשה חברת אדנוק הפצות (Abu Dhabi National Oil Company - ADNOC Distribution), חברת בת של חברת הנפט הלאומית של אבו דאבי, את חברת טוטאל אנרג'יס מרקטינג אפריקה. רכישה זו הקנתה לאבו דאבי שליטה על 240 תחנות דלק ושירותים נלווים במצרים.³⁷

בתחום המזון, קבוצת המזון והמשקאות האמירותית אגתיה (Agthia), אשר רובה בבעלות ממשלת אבו דאבי באמצעות הקרן ADQ, רכשה 60 אחוזים מחברת החטיפים המצרית אבו עוף ביולי 2022 תמורת 154.9 מיליון דולר.³⁸ חברה זו מייצרת מוצרי מזון לשוק המקומי ולשווקים בינלאומיים, היא מפיצה ומפעילה למעלה מ-190 סניפים במצרים של מוצרי מזון. בספטמבר 2023 רכשה חברת Global Investment Holding האמירותית 30 אחוזים ממניות יצרנית הטבק המצרית איסטרן תמורת 625 מיליון דולר.³⁹ השקעות בתחום המזון תורמות לביטחון התזונתי של איחוד האמירויות, אשר כמות הגידול והייצור של המזון בשטחה נמוכה. כאשר מחברים את הנקודות של המתואר למעלה, ניתן לראות מאמץ אמירתי להשתחרר מהתלות בייבוא ורכישה מגורמים חיצוניים, דרך קידום אסטרטגיה של שליטה על מוקדי הייצור וההפצה. שטחי הגידול והתעשיות של מצרים מאפשרים את הייצור ונמלי הים מאפשרים את ההפצה (גם מעומק אפריקה) בחזרה אל איחוד האמירויות, משל היו תוצרי מזון ותעשייה מקומיים.

³⁵ Oil & Gas Middle East, "UAE Mubadala Expands Natural Gas Investments in Egypt," accessed September 30, 2024, <https://www.oilandgasmiddleeast.com/news/uae-mubadala-egypt-natural-gas>.

³⁶ Masdar, "Masdar and Infinity Power Sign Agreement for 200MW," Masdar Newsroom, accessed September 30, 2024, <https://masdar.ae/en/news/newsroom/masdar-and-infinity-power-sign-agreement-for-200mw>.

³⁷ Arabian Gulf Business Insight, "ADNOC Distribution Expands into Egypt with TotalEnergies Acquisition," February 10, 2023, <https://www.agbi.com/energy/2023/02/adnoc-distribution-expand-egypt-totalenergies-purchase/>.

³⁸ Reuters, "UAE's Agthia to Buy 60% Stake in Egypt Snacks Firm Abu Auf," July 14, 2022, <https://www.reuters.com/markets/deals/uaes-agthia-seeks-buy-60-stake-egypt-snacks-firm-abu-auf-2022-07-14/>.

³⁹ Forbes Middle East, "UAE's Global Investment Holding Acquires 30% of Egypt's Eastern Company," September 1, 2023, <https://www.forbesmiddleeast.com/industry/business/uae-global-investment-holding-company-acquires-30-of-egypts-eastern-company>.

השקעות בירדן

איחוד האמירויות נחשבת למשקיעה הזרה הגדולה ביותר בירדן, בהיקף השקעות של 4 מיליארד דולר עד 2020, המהווים כ-14 אחוזים מסך כלל ההשקעות הישירות שקיבלה ירדן.⁴⁰

האחיזה הגאוגרפית של איחוד האמירויות בירדן בולטת במיוחד בתחום הנדל"ן, התיירות והפיתוח העירוני, ובעיקר באזור עקבה בדרום המדינה. הפרויקטים בתחום זה החלו עוד בשנת 2008 עם החתימה על הסכם בין חברת ההשקעות האמירית אל-מעבר מאבו דאבי (Al Maabar International Investments) לירדן לרכישת שטח בגודל 3.2 קמ"ר סמוך לעקבה תמורת 500 מיליון דולר ו-3 אחוזים מרווחי הפרויקט.⁴¹ בהמשך, חברות אמיריות שונות הצטרפו לפרויקט, כמו איגל הילס (Eagle Hills) מדובאי ששולטת כיום על מרבית הפרויקט ו-Abu Dhabi Ports מאבו דאבי שאחראית על פיתוח הרכיב הימי.⁴²

הפרויקט נקרא "מרסא זאיד", שמשמעותו מעגן על שמו של מייסדה ונשיאה הראשון של איחוד האמירויות השיח' זאיד בן סולטאן אאל נהיאן. יש בשם זה ללמד על תפיסת העוגנים של איחוד האמירויות ועל חשיבות הטבעת השם של מייסד האמירויות בליבה הפועם של המרכז הכלכלי והתיירותי של ירדן. עלותו של הפרויקט עומדת על כ-10 מיליארד דולר והוא כולל עירוב שימושים של תיירות, שכונות מגורים יוקרתיות, מסחר ועוד.⁴³ השלב הראשון שהושלם ב-2013 כלל בעיקר תשתיות כגון כבישים, מערכות מים וביוב, חשמל, תקשורת ועוד.⁴⁴ הפרויקט ממשיך להתקדם ולפתח מתחמי מלונות, יחידות דיור, פארקים וטרמינל ייעודי לאוניות תיירות, הראשון בירדן.⁴⁵ חשוב לציין כי במסגרת ההסכם, איחוד האמירויות קיבלה את הזכויות לפתח אזור אסטרטגי של 2 ק"מ בקו חוף של ירדן בדרום העיר עקבה ובסמוך לגבול עם ערב הסעודית. הרציף הימי וטרמינל הנוסעים נבנה בשיתוף פעולה עם Abu Dhabi Ports, מה שמחבר את הפרויקט מעבר לתחום הנדל"ן והתיירות גם עם תחום הספנות, ומלמד על שיתוף פעולה בין חברות מדובאי ומאבו דאבי.⁴⁶ חברות אמיריות מדובאי ואבו דאבי בונות, מפתחות ומנהלות מתחמי מלונות נוספים כמו מתחם "סאראיה עקבה" ומלון סנט רג'יס בעמאן.⁴⁷

⁴⁰ WAM. "UAE Announces 'Zayed the Inspirer' Initiative." September 29, 2024. <https://www.wam.ae/en/details/1395303216602>.

⁴¹ Ammon News. "King Abdullah II Lays Foundation Stone for Marsa Zayed Project in Aqaba." Ammon News, May 27, 2010. <https://en.ammonnews.net/article/21610>.

⁴² חברת ההשקעות אל-מעבר Al Maabar International Investments היא תלכיד של משקיעים מאבו דאבי (למשל, חברת מובדאלה המשקיעה גם בשדה תמר בישראל). בשנת 2015 החברה נרכשה על ידי Eagle Hills מדובאי. מוחמד אל-עבאר עומד בראש Eagle Hills וכן בראש Emaar Properties – שהקימה את הבורג' ח'ליפה – ולשתי החברות הללו יש קשר כלכלי לממשלת דובאי.

⁴³ Gulf Weekly. "\$10 Billion Plan for Aqaba." Gulf Weekly, May 27, 2008. <https://www.gulfweekly.com/Articles/21561/10-billion-plan-for-Aqaba>.

⁴⁴ Hussein Atieh & Sons Co. "Marsa Zayed Project." Accessed September 30, 2024. <https://www.hae.com.jo/node/116>.

⁴⁵ Eagle Hills Jordan. "Experience Luxury: Villas and Town Houses in Al Raha Village." Accessed September 30, 2024. <https://eaglehillsjordan.com/al-raha-village/>.

⁴⁶ Seatrade Cruise News. "Aqaba Cruise Terminal Inaugurated by Key Jordan Officials." *Seatrade Cruise News*, September 30, 2024. <https://www.seatrade-cruise.com/ports-destinations/aqaba-cruise-terminal-inaugurated-by-key-jordan-officials>.

⁴⁷ Hotel News Resource. "Eagle Hills Jordan Appoints Farah Experiences to Manage Saraya Aqaba Waterpark." *Hotel News Resource*, October 9, 2018. <https://www.hotelnewsresource.com/article102017.html>; Zawya. "Saraya Beach Club Opens with Services Brought by Al Manara, a Luxury Collection Hotel, Saraya Aqaba." *Zawya*, August 16, 2020. <https://www.zawya.com/en/press-release/saraya-beach-club-opens-with-services-brought-by-al>

במסגרת תחום הספנות, הלוגיסטיקה והתחבורה הימית, חברת Abu Dhabi Ports מפתחת מיזם נוסף בשם "מקטה איילה" ביחד עם תאגיד הפיתוח של עקבה ADC להפעלת נמל עקבה במערכת דיגיטליות מתקדמות.⁴⁸ נמלי עקבה הם בעלי חשיבות רבה, בזכות המיקום בצומת שלוש היבשות אסיה, אפריקה ואירופה, והם אחראים על 80 אחוזים מהייצוא של ירדן ו-65 אחוזים מהייבוא. מסוף המכולות, משמש כנקודת מעבר מרכזית לסחר המדינות השכנות, הוא השני העסוק ביותר באזור מבחינת נפח והרביעי בגודלו, עם תנועה שנתית של 1.3 מיליון TEU (יחידת מדידה לנפח מכולה).⁴⁹

מעבר להשקעה בנדל"ן, בספנות ובתיירות, חברות מאיחוד האמירויות מפתחות גם תשתיות חיוניות בירדן. בנובמבר 2023 נחתמו שני מזכרי הבנות בין איחוד האמירויות לירדן, המזכר הראשון נועד לעידוד והקלת שיתופי פעולה והשקעות בפרויקטי תשתיות ופיתוח בירדן וכן חלוקת ושיתוף ידע וניסיון. במזכר זה הוסכם על מענק שיינתן לירדן בשווי 400 מיליון דולר עבור פרויקטים בפנים המדינה בעלי חשיבות לטווח הארוך כגון: הקמת מוסדות חינוך, הקמת רשת צינורות גז, פרויקט תיירות דתית ותמיכה תקציבית כללית. המזכר השני נחתם בין ADQ לקרן ההשקעות של ירדן JCIF להקמת קרן משותפת בשווי מוערך של כ-5.5 מיליארד דולר. הקרן נועדה להשקעה בפרויקטים של תשתיות ופיתוח ביניהם פרויקט פיתוח מכון טיהור שפכים, פרויקט פיתוח תחנות המרת פסולת לאנרגיה, פרויקט תפעול נמל בשיתוף החברה לפיתוח עקבה ועוד.⁵⁰

התפתחות משמעותית בהשקעות אמירתיות בתשתיות ירדניות התרחשה לאחרונה, בספטמבר 2024, כאשר גורמים משתי המדינות חתמו במעמד אחד על ארבעה הסכמים לפרויקט רכבת בשווי 2.3 מיליארד דולר, אשר יחבר את נמל עקבה למכרות באל-שידייה ובע'ור א-צאפי, כולל הקמת מסופי טעינה ופריקה בשלוש הנקודות. חברת הרכבות אַתְחָאד האמירית מונתה לבצע את הפרויקט, החל משלב הבנייה וכלה בפיתוח ובהפעלת רשת הרכבות. החברה חתמה, בין היתר, על מזכרים להובלת 16 מיליון טון פוספט ואשלג משני המכרות ברשת רכבות שתתפרס על פני 360 ק"מ, ותחבר את מכרות הפוספט והאשלג המרכזיים בממלכה לנמל עקבה ותשפר את יכולות הלוגיסטיקה והייצוא של מוצרים חיוניים.⁵¹ מדובר במיזם תשתיות לוגיסטיות הן יבשתיות והן ימיות.

manara-a-luxury-collection-hotel-saraya-aqaba-jymrl40w; ME Construction News. "Eagle Hills Jordan Appoints Farah Experiences to Manage Saraya Aqaba Waterpark." *ME Construction News*, April 5, 2021. <https://meconstructionnews.com/47395/eagle-hills-jordan-appoints-farah-experiences-to-manage-saraya-aqaba-waterpark>; Matt Turner. "Hotel Balzac Opens Japanese-Inspired Spa." *Luxury Travel Advisor*, June 12, 2019. <https://www.luxurytraveladvisor.com/hotels/hotel-balzac-opens-japanese-inspired-spa>.

⁴⁸ ההסכם נחתם בינואר 2024 בין הזרוע הדיגיטלית של Abu Dhabi Ports, מקטה גייטוויי, לבין תאגיד הפיתוח של עקבה ADC. למקטה גייטוויי נקבע נתח של 51% ממניות המיזם, ובכך תהיה בעלת השליטה העיקרית במיזם המשותף. התפעול כולל הפעלת מערכת קהילת נמל (PCS) מתקדמת לשיפור הלוגיסטיקה, ייעול הנמל, והתקשרות הגורמים השונים שעובדים, עוברים ומשתמשים בנמל וכן בתקשורת יעילה יותר עם נמלים אחרים העובדים עם אותה מערכת.

⁴⁹ WAM. "Maqta Gateway, Aqaba Development Corporation to Digitalise Jordan's Maritime Sector through Maqta Ayla." Emirates News Agency, January 25, 2024. <https://www.wam.ae/en/article/b1bvl0c-maqta-gateway-aqaba-development-corporation>.

⁵⁰ Jordan Pulse. "The most prominent projects of the memorandums of understanding signed by Jordan and the Emirates." *Jordan Pulse*, November 2, 2023. <https://www.jordanpulse.com/article/2632>.

⁵¹ "Jordan, UAE Sign Agreements for \$2.3b Railway Project Connecting Aqaba to Mining Sites." *The Jordan Times*, September 4, 2024. <https://jordantimes.com/news/local/jordan-uae-sign-agreements-23b-railway-project-connecting-aqaba-mining-sites>; Emirates News Agency. "UAE, Jordan Sign Investment Memorandum to Strengthen Cooperation in Railway Sector." *WAM*, 29 September 2024. <https://www.wam.ae/en/article/b50n9t8-uae-jordan-sign-investment-memorandum-strengthen>.

בהתאם למגמות העולמיות, הן מבחינת שינויי האקלים והן השינויים במסחר, צריכה, והרגולציה בעקבותיהם, איחוד האמירויות שמה דגש על השקעה בתעשייה מכוונת סביבה וירוקה. במאי 2022, חתמו שתי המדינות ומצרים על הסכם שותפות תעשייתית לפיתוח כלכלי בר-קיימא. מטרת השותפות הוא לקדם ולפתח הזדמנויות תעשייתיות וצמיחה כלכלית ירוקה בשלוש המדינות על פני חמישה מגזרים עיקריים: חקלאות, מזון ודשנים; תרופות; ביגוד וטקסטיל; פטרוכימיה; ומתכות. במסגרת ההסכם ADQ קיבלה לידה ניהול קרן השקעות בסך 10 מיליון דולר כדי להאיץ את יעדי השותפות.⁵²

בפברואר 2023, נערכה הוועדה השלישית של השותפות התעשייתית לפיתוח כלכלי בר-קיימא. שתי המדינות, יחד עם בחרין, חתמו על סדרת הסכמי השקעה של למעלה מ-2 מיליארד דולר. בין ההסכמים הוכרז כי יצרנית הרכב האמיריתית M Glory תקים מפעלי רכב חשמלי באיחוד האמירויות, ירדן ומצרים; אמירטס גלובל אלומיניום האמיריתית תשקיע 200 מיליון דולר להקמת מפעל מתכת סיליקון במדינתה, כשקבוצת מנאסיר הירדנית תספק סיליקה גבישית הדרושה לייצור; קבוצת מנאסיר הכריזה גם כי תרחיב את מפעל תחמוצת המגנזיום בירדן בהשקעת 70 מיליון דולר, כדי להגדיל את יכולת הייצור והייצוא לאיחוד האמירויות ותמכור את מוצריו לאמירטס גלובל אלומיניום ועוד.⁵³ בכך נוצר ממד נוסף של פיתוח ענפי תעשייה דו-כיווניים. מבט מקיף על אוסף הפרויקטים המתוארים מלמד על האחיזה הגאוגרפית הרחבה של איחוד האמירויות בירדן. סוגי הפרויקטים מחייבים שיתוף פעולה יציב וארוך-טווח אשר מייצר תלות הדדית בקשר בין המדינות. כמו כן, הם פותחים אפשרות גם להמשכיות גאוגרפית וחיבוריות עם מדינות נוספות במרחב כמו ערב הסעודית וישראל.

השקעות בעזה

במשך העשורים האחרונים, איחוד האמירויות ניסתה להרחיב את טביעת הרגל שלה ברצועת עזה, בהצלחה מועטה בלבד עד למלחמת חרבות ברזל. הסיבה להיעדר השקעות משמעותיות באזור זה היה התנגדותה של איחוד האמירויות לשלטון חמאס בעזה, והחשש שהמימון ישמש למטרות צבאיות ולא אזרחיות. סיבה נוספת למגבלות האחיזה האמיריתית ברצועה היא השליטה והנוכחות הגבוהה של קטר, הנחשבת למתחרה ולעיתים אף ליריבה של איחוד האמירויות. במקרים רבים, רק חלק מהתרומות וההתחייבויות מומשו בפועל, והביצוע של פרויקטים רבים נתקע בשלביו הראשוניים. לכן, מרבית ההשקעות של איחוד האמירויות ברצועת עזה התמקדו בתרומות ובסיוע הומניטרי, וכמובן שרובן הגיעו מגופים ממשלתיים ולא מחברות עסקיות.⁵⁴ למרות

⁵² Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation. "UAE, Egypt and Jordan Sign Industrial Partnership for Sustainable Economic Growth." *United Arab Emirates Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation*, May 30, 2022. <https://www.mofa.gov.ae/en/mediahub/news/2022/5/30/30-05-2022-uae-growth>.

⁵³ "Companies from the UAE, Egypt, Jordan and Bahrain Sign Industrial Partnership Agreements Worth \$2 Billion." *Ministry of Industry and Advanced Technology*, February 27, 2023. <https://moiat.gov.ae/en/media-center/news/2023/02/27/jordan>.

⁵⁴ Few examples: "While Israel's Gulf ties soar, UAE and Abbas's PA now bitterly at odds." *Times of Israel*, November 25, 2018. <https://www.timesofisrael.com/while-israels-gulf-ties-soar-uae-and-abbass-pa-now-bitterly-at-odds/>; "UAE donates Dh258m in support of Palestinians." *The National*, April 16, 2018. <https://www.thenationalnews.com/uae/government/uae-donates-dh258m-in-support-of-palestinians->

זאת, עוד בטרם המלחמה האחרונה, הצליחה איחוד האמירויות להקים מספר מוסדות הומניטריים, שכונות מגורים ומעט תשתיות בעלי נוכחות פיזית וסימבולית:

בית החולים שייח' זאיד ומרכזים רפואיים נוספים: איחוד האמירויות מימנה את הקמתו של בית החולים שייח' זאיד בצפון רצועת עזה, שנפתח בשנת 2015. זהו אחד מבתי החולים המרכזיים באזור, המספק שירותי בריאות בסיסיים ומתקדמים לאוכלוסייה המקומית. בית החולים נבנה בעלות של כ-15 מיליון דולר והינו חלק מתמיכה מתמשכת של איחוד האמירויות במערכת הבריאות הפלסטינית בעזה). בנוסף לבית החולים המרכזי, איחוד האמירויות מימנה גם מספר מרכזים רפואיים קטנים יותר בעזה, ביניהם מרכז לטיפול ראשוני בעיר עזה ומרפאות בחאן יונס, שנבנו במטרה להקל את העומס על המוסדות הגדולים יותר ולהנגיש שירותי בריאות לאוכלוסייה המקומית במחוזות השונים.

שיקום מערכת החינוך: איחוד האמירויות הקימה ושיקמה מספר בתי ספר בעזה, כולל בית הספר אל-נח'בה שנבנה בעלות של כ-3 מיליון דולר. פרויקט זה הוא חלק ממאמץ רחב יותר לשיקום התשתיות החינוכיות שנפגעו במהלך סבבי הלחימה השונים.

פרויקט שיקום הדיור לאחר צוק איתן ב-2014: בעקבות הלחימה בשנת 2014, איחוד האמירויות תרמה כ-200 מיליון דולר לשיקום בתים שנהרסו במהלך הקרבות. במסגרת תרומה זו, נבנו ושופצו מאות יחידות דיור, בעיקר באזורי חאן יונס ורפיח בדרום הרצועה. הפרויקט התנהל כחלק ממנגנון השיקום של עזה (GRM) אשר כלל שיתוף פעולה בין הרשות הפלסטינית, האו"ם ומדינת ישראל.

תשתיות מים וחשמל: איחוד האמירויות התחייבה לממן פרויקטים לשיקום תשתיות המים והחשמל בעזה בסכום כולל של כ-50 מיליון דולר, כחלק מתמיכה בתשתיות האזרחיות הבסיסיות. עם זאת, יישום הפרויקטים נתקל בקשיים עקב מגבלות על הכנסת חומרי בנייה והגבלות ביטחוניות אחרות.

ההשקעות האמיריות מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל והסרת יכולת הווטו הקטרי והחמאסי מדגימות היטב את אסטרטגיית ההשקעות של המדינה. במהלך המלחמה, איחוד האמירויות הוציאה לפועל יוזמות הומניטריות והשקעות רבות בעזה, והפכה לאחת המדינות הפעילות ביותר ברצועה. מאז תחילת המלחמה איחוד האמירויות סיפקה למעלה מ-40 אלף טון ציוד סיוע הכולל מזון וציוד רפואי באמצעות 10 ספינות, 1,300 משאיות, 316 טיסות ו-104 הצנחות אוויריות.⁵⁵

הפרויקט הראשון שלה היה הקמת תשתית רפואה פיזית במקום. בדצמבר 2023, איחוד האמירויות הקימה בית חולים שדה בו טיפלה בתושבי הרצועה בפיקוח צוות רפואי אמירתי. בית החולים כלל חדרי ניתוח כירורגים, חדר טיפול נמרץ, CT, מעבדת בדיקות, בית מרקחת ועוד.⁵⁶ עד דצמבר 2024 הספיק בית החולים

⁵⁵ [1.723987](https://www.emro.who.int/opt/news/who-calls-for-sustainable-solution-to-health-sector-power-shortages-in-gaza-february-2018.html); World Health Organization (WHO), "WHO calls for sustainable solution to health sector power shortages in Gaza, February 2018." February 8, 2018. <https://www.emro.who.int/opt/news/who-calls-for-sustainable-solution-to-health-sector-power-shortages-in-gaza-february-2018.html>; "United Arab Emirates Announces a Contribution of US \$15 Million for Immediate Humanitarian and Rehabilitation Needs in Jenin." UNRWA, July 6, 2023. <https://www.unrwa.org/newsroom/news-releases/united-arab-emirates-announces-contribution-us-15-million>.

⁵⁶ "Emirati Integrated Field Hospital Launched in Gaza." *Government of the United Arab Emirates*, December 3, 2023. <https://www.mofa.gov.ae/en/mediahub/news/2023/12/3/3-12-2023-uae-ghaza>.

לטפל בלמעלה מ-20,000 חולים.⁵⁷ בנוסף לבית החולים, איחוד האמירויות גם סיפקה ציוד רפואי למקומות שונים ברצועה לעזרה ראשונה. היבט הומניטרי אחר בעל ממד פיזי הוא בנייה של תשתית גישה להכנסת מזון לרצועה וחלוקתו. איחוד האמירויות עשתה זאת באמצעות שיתוף פעולה עם הארגון הבינלאומי WCK (World Central Kitchen), ממשלת קפריסין וארה"ב, תוך ניצול המומחיות שלה בנתיבים ימיים. חניכת הנתיב הימי של העברת מזון מקפריסין לרצועת עזה בשיא הלחימה באזור היה אירוע תקדימי בו חברה הרצועה דרך קו ימי לנמלים מחוצה לה.

מאז המלחמה, הגישה למים ברצועה היתה מינימלית, ואיחוד האמירויות סיפקה פתרונות מיידיים באמצעות הנחת צינורות ייעודיים לאזורי מחנות העקורים (בעיקר ברפיח), תיקון קווי מים קיימים, תיקון קווי ביוב והקמת מתקני התפלה ניידים. ביולי 2024, הקימה איחוד האמירויות ברפיח המצרית במרחק של כ-500 מטרים מהמעבר לעזה, רשת מתקני מים בעלת 6 מפעלי התפלה, 3.2 ק"מ של צינורות מעבר לגבול ו-4 נקודות מילוי מכליות מים, הרשת סיפקה כ-1.6 מיליון ליטר מים מדי יום ליותר מ-600 אלף אנשים בעזה.⁵⁸ בחודש אוגוסט פורסם כי איחוד האמירויות החלה בשיקום והפעלת רשתות המים בצפון עזה לאחר חתימה על מזכר הבנות עם עיריית עזה.⁵⁹ מאז הכניסה של צה"ל לרפיח במאי 2024 צינורות המים המותפלים לרפיח העזתית ניזוקו והפסיקו לעבוד ומעבר רפיח נסגר לתנועה של משאיות סיוע. למרות זאת, איחוד האמירויות לא נסוגה מפעילותה ודאגה לשנות ולהתאם את שיטות הפעולה למציאות החדשה, בתיאום עם ישראל דרך מתאם פעולות הממשלה בשטחים (המתפ"ש).

היתרון הגאוגרפי של איחוד האמירויות ברצועת עזה מאז פרוץ המלחמה מתאפשר בעיקר בזכות השליטה הישראלית באזור, והמדיניות הישראלית לתמוך בסיוע שיינתן על ידי איחוד האמירויות (וגורמים בינלאומיים שונים), ולמנוע כניסתם של גורמים אחרים. התיאום היעיל בין מתפ"ש והדרגים הממשלתיים לבין הגורמים הרלוונטיים באמירויות תמך במדיניות זו. הנוכחות האמירית ברצועה באה לידי ביטוי אפילו במופעים של דגל איחוד האמירויות על גבי משאיות ואוהלים שהמדינה סיפקה.

כלל ההשקעות המתוארות במרחב של רצועת עזה מתבצעות נוכח הוואקום שנוצר מאירועי המלחמה ובמסגרת מגבילה וזמנית, על כן טרם ניתן להצביע על אסטרטגיה ברורה ארוכת-טווח. לצד זאת, פעילות זו בהחלט יכולה להעיד על הנכונות להפוך לגורם משקיע ומשפיע בזירה זו, מתוך הבנה שעזה היא נקודת חיבור חשובה. חשיבות זו נובעת מקרבתה לישראל, מצרים ותעלת סואץ, מהפוטנציאל להקים בה תשתיות רבות שאיחוד האמירויות מתמחה בהן כמו נמל ימי ומתקני התפלה, וכמובן, מהיותה נקודה פוליטית חשובה במוקד תשומת הלב האזורי והעולמי.

⁵⁷ שיחה עם נציג מתפ"ש, 18 בדצמבר 2024

⁵⁸ "UAE-Built Desalination Plants Deliver 130 Million Gallons of Clean Water to Gaza Strip." *The National News*, July 8, 2024. <https://www.thenationalnews.com/news/uae/2024/07/08/uae-built-desalination-plants-deliver-130-million-gallons-of-clean-water-to-gaza-strip/>.

⁵⁹ "UAE Restores Water Networks in Northern Gaza." *WAM*, September 15, 2024. <https://www.wam.ae/en/article/b4x2niw-uae-restores-water-networks-northern-gaza>.

השקעות בישראל

הסכמי אברהם (2020) פתחו צוהר עבור ישראל ואיחוד האמירויות לשותפויות כלכליות ארוכות טווח, ובהן גם השקעות בעלות אופי של אחיזה גאוגרפית עם הזדמנות לחיבורים חוצי-גבולות. עבור איחוד האמירויות, ישראל משמשת נתיב גישה נוסף לים התיכון, נתיב גישה לזירה הפלסטינית והיא בעצמה מרכז מתפתח של ייצוא גז טבעי. בנוסף, ישראל נחשבת עבור איחוד האמירויות כמוקד לכלכלת ידע ולטכנולוגיות מתקדמות אשר השקעה בהן יכולה, במקרים מסוימים, לייצר טביעת רגל פיזית בישראל.

ההשקעה הגדולה ביותר נעשתה בתחום האנרגיה. בשנת 2021 רכשה חברת מובאדלה Mubadala Investment Company מאבו דאבי נתח של כ-22 אחוזים ממאגר הגז תמר בחופי ישראל, ולאחר מכן דיללה את ההשקעה ל-11 אחוזים.⁶⁰ במקביל, היה ניסיון משותף של ישראל ואיחוד האמירויות לצרף את האחרונה כמשקיפה לפורום הגז של הים התיכון בדצמבר 2020, אולם במרץ 2021 הרשות הפלסטינית הטילה וטו נגד הצטרפותה.⁶¹

בנוסף, איחוד האמירויות מעורבת בפרויקט "פרוספריטי" שנועד לקדם שיתוף פעולה חוצה-גבולות, ביטחון מים ואנרגיה ושימוש באנרגיה מתחדשת בין ירדן וישראל. מזכר הבנות בין ישראל, ירדן ואיחוד האמירויות נחתם ב-22 בנובמבר 2021 בביתן המנהיגות של איחוד האמירויות הערביות במסגרת אירוע האקספו שהתקיים בדובאי ובנוכחות ד"ר סולטן בן אחמד אל ג'אבר, שר התעשייה והטכנולוגיה המתקדמת, ג'ון קרי, שליח נשיא ארה"ב המיוחד לאקלים, מרים בינת מוחמד אלמאירי, השרה לשינויי אקלים ואיכות הסביבה, מוחמד אלנג'אר, שר המים וההשקיה של ירדן, וקארין אלהרר, שרת האנרגיה של ישראל. במסגרת עסקה זו היתה צפויה איחוד האמירויות להקים חווה סולארית בשטח ירדן בהיקף ייצור של 600 מגה-וואט חשמל באמצעות החברה הממשלתית שלה מצדר Masdar (חברת בת של מובאדלה). תפקידה של ירדן היה להפעיל את החווה ולמכור את החשמל לישראל בתמורה ל-200 מיליון מ"ק מים מותפלים בשנה מהמתקנים בישראל.⁶² החשיבות של פרויקט זה ברורה ובעלת יתרונות גאופוליטיים, כלכליים וסביבתיים לכל הצדדים. כמו כן, הוא מתכתב בתמונת ראי עם פרויקטים אחרים שאיחוד האמירויות קידמה בירדן ובמצרים, אך הפרויקט נתקל בקשיים ביורוקרטיים בישראל ובקשיים פוליטיים מהצד הירדני, ועל כן לא בא לכדי יישום עד יום זה.⁶³ אחד החסמים המרכזיים להתקדמות פרויקטים הכוללים את ישראל, כמו פרוספריטי, הוא חוסר היציבות בזירה הישראלית-פלסטינית, ומאז מלחמת חרבות ברזל גם התפשטות מצב המלחמה לזירות

⁶⁰ Mubadala Energy, "Israel - Tamar Field". Accessed September 30, 2024. <https://mubadalaenergy.com/portfolio/israel/>; איתן גרסטנפלד, "אהרון פרנקל מגדיל את השליטה במאגר תמר לפי שווי 7.1 מיליארד", <https://www.bizportal.co.il/capitalmarket/news/article/825342>, מרץ 13, 2024. Bizportal דולר".

⁶¹

⁶² Prime Minister's Office (Israel), "Israel Signs Groundbreaking Water-for-Energy Deal with Jordan and UAE." Last modified November 8, 2022. https://www.gov.il/en/pages/press_081122; Hutuf Mansour and Alexander Reiffenstuel, "The Jordan-Israel-UAE Water-for-Energy Deal." *Konrad Adenauer Stiftung*, July 2022. <https://www.kas.de/documents/279984/280033/The+Jordan+Israel+and+UAE+Water-for-energy+Deal.pdf/568a4188-8946-a625-96a1-75751132f8f6>.

⁶³ Saud Al-Sharafat, "The Impact of the Gaza War on Israel-Jordan Cooperation." *Washington Institute for Near East Policy*. January 31, 2024. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/impact-war-gaza-israel-jordan-cooperation>; שני אשכנזי, "שר החוץ הירדני: לא נחתום עם ישראל על הסכם 'מים תמורת חשמל'." *כלכליסט*, נובמבר 16, 2023. https://www.calcalist.co.il/local_news/article/byhw00qna

נוספות. כל אלה מעמידים בסיכון את ההשקעות האמיריות, הן מבחינה רוחנית והן מבחינה תדמיתית, ומעמיקים את המשבר בין ישראל לשכנותיה כאשר שיתופי פעולה כה משמעותיים נעצרים.

ככלל, נראה כי האסטרטגיה של איחוד האמירויות לייצר עוגנים בישראל, כחלק מהאסטרטגיה הרחבה שלה באזור, לא הצליחה להתממש. מספר ניסיונות של חברות אמיריות להשיג שליטה על תשתיות ונכסים ישראלים נכשלו או נפסקו בשלבים הראשונים. ביניהם ניתן למנות את הניסיון לרכוש את נמל חיפה ולהקים נתיב סחר להובלת דלק מנמל אילת לנמל אשדוד.

חברת DP World ושותפתה הגישו בשנת 2021 הצעה לרכישת נמל חיפה, עם כוונה להשקיע בו ולפתחו כמרכז לוגיסטי מרכזי. עם זאת, העסקה נפלה בשל אתגרים רגולטוריים וביטחוניים, ובעיקר לאור פער משמעותי בתרבות העסקית. משרד האוצר טען כי החברה האמירית ביקשה בהצעה שלה רמת שליטה גבוהה, הכוללת למשל השפעה על מינויים בנמל, וכי ישנו אינטרס לשמור על אופיו הישראלי של הנמל.⁶⁴ מנגד, טענו בחברת DP World להיעדר שקיפות מצד הרגולטורים בישראל ולהחמרת הדרישות מהקבוצה שלהם.⁶⁵

חברות אמיריות התעניינו גם בפיתוח קו קצא"א (קו צינור אילת-אשקלון) כחלק מאסטרטגיה להרחיב את נתיבי הגישה לים התיכון ואת ההשפעה על תשתיות האנרגיה בישראל. חברה פרטית מאיחוד האמירויות בשם MRLB (MED-RED Land Bridge) וכן חברת מובאדלה ושותפות נוספות, בחנו את האפשרות להשתמש בקו קצא"א לשינוע נפט גולמי מאזור המפרץ הערבי לאירופה דרך ישראל, במקום לעבור בתעלת סואץ, כאלטרנטיבה אטרקטיבית שתוזיל עלויות. הפרויקט שהתקדם עם החברה הפרטית נתקל בהתנגדות רחבה בישראל, בעיקר מצד גורמים סביבתיים בשל חשש להשפעה אפשרית על הסביבה הימית במפרץ אילת.⁶⁶ הממשלה הקפידה את קידום ההסכם, מה שהותיר את עתיד הפרויקט באי-ודאות.⁶⁷

ד. ניתוח העקרונות המנחים של מדיניות העוגנים האמירית במזרח התיכון

ריכוז המשאבים והעוגנים סביב חלק זה של המזרח התיכון מעידים על חשיבותו בעיני ההנהגה האמירית שרואה בו צומת מרכזי. הפעילות האמירית באזור זה יוצרת מוקדים כלכליים חדשים המשלבים תשתיות תחבורה, סחר, ניצול משאבים, תיירות ותעשייה בהיקפים משמעותיים הרבה יותר. למשל, הקמת מסילת הרכבת ממפעלי הפוספטים של ירדן לנמל עקבה צפויה להגדיל ולייעל באופן משמעותי את התעשייה הירדנית, את ניצול המשאבים שלה ואת החיבור שלהם לנתיבי הסחר. הפרויקטים תומכים ישירות בשאיפה של א-סיסי במצרים ושל המלך עבדאללה בירדן להציג פיתוח כלכלי מהיר ושיפור תשתיות באיכות גבוהה.

⁶⁴ יובל שדה, "האמירות פרשו מהמכרז להפרטת נמל חיפה". כלכליסט, דצמבר 2, 2021. https://www.calcalist.co.il/local_news/article/sybod5uyf

⁶⁵ גיא ליברמן, "חברת DP WORLD מדובאי מאימת לפרוש מהמכרז לרכישת נמל חיפה". גלובס, אוגוסט 2, 2021. <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001380350>

⁶⁶ בן בלק ועדי לוי. 2021. הסכם קצא"א – Med-Red: מיפוי הסיכונים לישראל והמלצות מדיניות. אקולוגיה וסביבה 12(4). <https://magazine.isees.org.il/?p=38596>

⁶⁷ אילנה קוריאלי, "המשרד להגנת הסביבה הקפיד את ההסכם של קצא"א עם האמירויות". Ynet, יולי 25, 2021. <https://www.ynet.co.il/environment-science/article/hkabmhqro>

כמו כן, שליטה בתשתיות קריטיות אלה מחזקת את הביטחון האנרגטי העולמי באמצעות השפעה של כוח מתון על נתיבי הסחר העולמיים.

המיקוד הגאוגרפי גם מאפשר לאיחוד האמירויות לחבר בין עוגנים במדינות סמוכות ליצירת רשת חוצת-גבולות. לדוגמה, הקמת ערי תיירות משני צדי הים האדום, במצרים ובירדן, והקמת רציפי נוסעים סמוכים אליהן שיכולים בהמשך לייצר חבילה כוללת של תיירות חוצת-גבולות. דוגמה נוספת היא השילוב בין נמלים במצרים, ירדן וסומליה היוצר מסדרון ימי הנשלט ברובו על ידי חברות אמירתיות ובכך הן יכולות לשלוט על זרימת הסחורות, ואף להחזיק בהשפעה פוליטית על מדינות השותפות לאותן תשתיות. נראה כי איחוד האמירויות, באמצעות החברות בשטחה או בבעלותה, משכפלת את מדיניות הדגל של סין בשליטה על עורקי תחבורה ימיים. מדיניות זו הפכה את סין לגורם מרכזי במסחר הגלובלי וחיזקה את השפעתה הפוליטית במדינות רבות דרך קשרים כלכליים ותחבורתיים.⁶⁸ בדומה לכך, איחוד האמירויות ממנפת את השקעותיה לקידום סדר כלכלי ופוליטי חדש, שבו היא מעצימה את השפעתה האזורית והבינלאומית.

אחד ממנופי ההשפעה שאיחוד האמירויות יכולה להשיג בזכות שליטתה בעוגנים אלו הוא עיצוב מדיניות חוץ במדינות היעד שתהיה מסונכרנת עם האינטרסים שלה. ואכן, תיאום העמדות המדיניות בין מצרים ואיחוד האמירויות נחשב לגבוה מאוד, ביחס לאחים המוסלמים, בחרם על קטר, בפיוס עם קטר, במדיניות המשתנה מול איראן ותורכיה ועוד. באופן דומה גם מדיניות החוץ של ירדן עולה בקנה אחד עם האינטרסים האמירתיים. בסיס החיבור הפוליטי בין מדינות אלה היה קיים כבר לפני כן, אך עוגנים אלה יכולים להוות גורם מחזק לתיאום מדיניות ועמדות בנושאים אזוריים שונים.

לצד היתרונות של מדיניות העוגנים עבור מדינות היעד, הן נאלצות להתמודד עם תלות רבה יותר באיחוד האמירויות ובתחרות גוברת (לעיתים בנטרול מוחלט של הזדמנות לתחרות) עם המגזר המקומי. לעיתים המיזמים האמירתיים מקבלים עדיפות שבה לידי ביטוי בהרמת קשיים רגולטוריים ובירוקרטיים על יוזמות מקומיות או הצעות ממדינות אחרות. לדוגמה, קבוצת נמלי אבו דאבי (AD Ports) הצליחה לזכות בזיכיון תפעול נמלים מצרים בזמן שחברות לוגיסטיקה מקומיות התקשו להשיג חוזים דומים. הפרויקטים האמירתיים נחתמים במהירות ומאשרים רגולטורית תוך חודשים ספורים. לכן, חלק מההשקעות נתפסות באור שלילי. סיבה נוספת לתדמית השלילית שלעיתים נכרכת בעוגנים אלה היא התפיסה של מעורבות לא רצויה של מדינה זרה בנכסים אסטרטגיים לאומיים. תנועות חברתיות ואופוזיציה במצרים האשימו את הממשל ב"מכירת המדינה" לטובת פתרון בעיות כלכליות לטווח הקצר.⁶⁹ תגובות ציבוריות שליליות נובעות גם מפערים אידאולוגיים, כפי שהגיבו בירדן לפרויקט פרוספריטי בגלל האנטגוניזם לישראל,⁷⁰ ובעזה, למעורבות הגוברת של האמירויות מאז המלחמה והאנטגוניזם אליה בציבור הפלסטיני הרחב כמדינה שחתמה על הסכם

⁶⁸ Jean-Marc F. Blanchard, "Probing China's Twenty-First-Century Maritime Silk Road Initiative (MSRI): An Examination of MSRI Narratives," *Geopolitics* 22, no. 2 (2016): 246–268.

⁶⁹ Middle East Eye, "Has Egypt sold its 'most beautiful' beach town to the UAE?" 02 February 2024. <https://www.middleeasteye.net/news/egypt-uae-sold-most-beautiful-beach-town>

⁷⁰ Suleiman Al-Khalidi and Muath Freij, "Jordanians protest against water-for-energy deal with Israel." 27 November 2021. <https://www.reuters.com/world/middle-east/jordanians-protest-against-water-for-energy-deal-with-israel-2021-11-26/>

נורמליזציה עם ישראל. בירדן, מיזמים אמירתיים נתקלו בתגובות שליליות בגלל הדימוי שלהם כפרויקטים המחזקים את הפערים החברתיים. תשתיות היוקרה בפרויקט "מרסא זאיד" בעקבה פנו בעיקר למשקיעים זרים ותיירים מהמפרץ, בעוד שהתושבים המקומיים נדחקו מהאזור. גם בישראל עלו תגובות ציבוריות שהתנגדו לדריסת הרגל האמירטית בעקבות הניסיונות לרכוש את נמל חיפה החדש ולפעול בקצא"א, במקרה האחרון מסיבות סביבתיות.

לאסטרטגיית העוגנים קיימות מגבלות משמעותיות יותר, בעיקר בתנאים של אזורי קונפליקט או תקופות של עלייה בטרור במרחב שנוטה לחוסר יציבות כמו המזרח התיכון. הפעילות של החותמים, למשל, שמובילה להיעדר ביטחון ולפגיעה של ממש בנתיבי השיט בים האדום, יכולה לגרום לנזק כלכלי רב בענף שלם שאיחוד האמירויות חולשת עליו באזור זה. גם מלחמת חרבות ברזל שהשפיעה תחילה על שיתופי פעולה בתחום העוגנים עם ישראל, התרחבה למלחמה בכמה חזיתות ועצרה פרויקטים גדולים שאיחוד האמירויות התכוונה ליישם, למשל בסוריה ובלבנון שלא הוזכרו בנייר זה. לכן, האסטרטגיה אינה יכולה לתת מענה לכל תרחיש, והאפקטיביות שלה ניכרת בעיקר באזורים יציבים ובתקופות שקטות. היבט זה מחזק את האינטרס המרכזי של האמירטים לתרום לייצוב האזור ולקדם תהליכי שלום, אשר מעבר לתמיכה האידאולוגית ברעיון גם יש לכך השפעות ישירות על הכלכלה שלה.

ה. ההשפעה של מדיניות העוגנים והחיבוריות האמירטית על ישראל ועל הסכסוך הישראלי-פלסטיני

ההשפעות על ישראל

יישום תפיסת העוגנים של איחוד האמירויות משנה את הדינמיקה ואת מאזן הכוחות במזרח התיכון, ויכולות להיות לה השפעות מרחיקות לכת על ישראל, נוכח העובדה שרבים מהעוגנים ממוקמים בסביבתה הקרובה. מבחינה כלכלית גרידא, השינויים הכלכליים הצפויים מההשקעות החיצוניות במדינות הסמוכות לישראל, ופיתוח ענפי תעסוקה חדשים ומגוונים בהן, צפויים לייצר סביבה תחרותית יותר עבור ישראל. אולם גם טומנים בחובם הזדמנות לחיזוק כלכלת האזור, שממנו ישראל תוכל להפיק תועלת רבה במידה ותוכל להתחבר לענפים אלה או משיקים להם.

מבחינה פוליטית ההשלכות דרמטיות אף יותר. המגמה המסתמנת היא שבעתיד הקרוב ישראל ואיחוד האמירויות ינהלו מערכת יחסים שאיננה רק בילטרלית אלא גם טרילטרלית, מולטילטרלית ואזורית. במילים אחרות, מספר נקודות ההשקה בין ישראל לאמירויות יתרבו באופן משמעותי בעקבות השליטה בעוגנים במדינות שכנות לישראל. למשל, אם ישראל תרצה לפתח קו תיירות חדש בין עקבה לאילת, היא לא תוכל לעשות זאת ללא מעורבות של נציגים אמירתיים המתפעלים את נמל הנוסעים של עקבה, ואם ישראל תרצה לחדש את הדיאלוג עם ירדן על הסכמי מים, היא תזדקק לערב את האמירטים המקימים בירדן מתקן התפלה

ומניחים צינורות להעברת מים. בכך, איחוד האמירויות מאתגרת את החשיבה הדיכוטומית של יחסים בילטרליים או אזוריים.

מבחינה אסטרטגית, העוגנים האמירתיים במדינות הסמוכות לישראל, כמו ירדן ומצרים, מעניקים לאמירויות דריסת רגל באזורים בעלי רגישות ביטחונית לישראל. לדוגמה, שליטה בתשתיות לוגיסטיות כמו נמלים ותחנות כוח יכולה לאפשר לאמירויות למלא תפקיד מתווך בעתות משבר אזורי, אך גם לייצר רגישויות בשל תלות בתשתיות אלו.

אולי ההזדמנות המשמעותית ביותר העולה ממגמה זו היא הפוטנציאל של ישראל להשתלב במרחב הסמוך לה ומעבר לכך באופן משמעותי הרבה יותר, ולהגביר את חיבוריותה דרך פרויקטים משותפים. כלומר, באמצעות החיבור הכלכלי עם פרויקטים אמירתיים באזור, ישראל יכולה לשפר את יחסיה המדיניים עם ירדן, מצרים ואף עם הפלסטינים, במידה ותשתף פעולה ותשכיל לפעול באופן אקטיבי בכיוון זה.

מבט ממוקד על ההשקעות של איחוד האמירויות בישראל מציג אתגרים משמעותיים. למידת המעורבות של איחוד האמירויות בישראל יש גם השלכות על טיב היחסים בשנים הבאות, שהרי ככל שהמדינות יהיו נכסיות יותר אחת עבור השנייה, כך היחסים ישענו על תשתית חזקה יותר. אולם עד כה, נראה שפרויקטים רבים לא מצליחים להתרומם ולשאת פרי. למרות פוטנציאל ההשקעה הגבוה בתחומים כמו תשתיות, אנרגיה ותיירות, הבדלי התרבות העסקית וחששות ביטחוניים מצד ישראל מונעים ממיזמים רבים להתקדם ולהתממש. במידה וישראל היתה מקדמת את העברת השליטה בנמל חיפה דווקא לידי יזמים השותפים לאיחוד האמירויות (תוך התמודדות עם ההשלכות הביטחוניות), ופועלת לקדם חלופה להעברת הנפט האמירתי דרך קצא"א (תוך התמודדות עם ההשלכות הסביבתיות) בפתיחת נתיב תחבורה יבשתי מהמפרץ דרך ירדן, היא היתה מצליחה להתחבר יותר למרחב. כדאי לציין כי העברת השליטה על נמל חיפה לידי חברה הודית אינה סותמת את הגולל על הקשר הישראלי-אמירתי בתחום התחבורתי, שכן הודו מהווה חלק בלתי נפרד מנתיב IMEC שנועד לחבר את כלכלות הודו, המפרציות, הפלסטינים וישראל לאירופה בערוץ חלופי לנתיב החגורה והדרך (BRI) של סין.

ההשפעות על הסכסוך הישראלי-פלסטיני

הנוכחות ההולכת וגדלה של איחוד האמירויות בזירה הישראלית-פלסטינית, במיוחד ברצועת עזה, מהווה חלק מהאסטרטגיה שלה לייצר השפעה כלכלית אזורית לצד יצירת השפעה פוליטית. מלבד התגמול הישיר שאיחוד האמירויות מקבלת מפעילות זו, מדיניות העוגנים יכולה לתרום לקידום היציבות האזורית, לקידום הכלכלה האזורית ואף לתהליכי בניית שלום.

מלחמת חרבות ברזל חידדה את האסטרטגיה של איחוד האמירויות לחזק את הנוכחות שלה בזירה הפלסטינית. הוואקום שנוצר בסיוע חיצוני לרצועת עזה המריץ את איחוד האמירויות לייצר פתרונות מהירים שהמשמעות שלהם היתה דריסת רגל בשטח והשפעה ישירה על חיי התושבים. חלק מהעוגנים החדשים של איחוד האמירויות ברצועת עזה מאז פרוץ המלחמה כוללים צינורות מים, בתי חולים, מחנות פליטים, נתיב ימי, דרכי גישה להעברת מזון ותשתיות תקשורת. כל אלו מעניקים לאיחוד האמירויות יתרון מובנה של נוכחות

ותלות ביום שבו המלחמה תעבור לשלב הניהול והשיקום של הרצועה. התפתחויות אלה נעשות רבות בזכות הגישה המיוחדת שישראל מעניקה לאיחוד האמירויות ברצועת עזה, בעוד שהיא דוחקת גורמים אחרים החוצה.

להלן כמה מההשפעות המיידיות וההשפעות ארוכות-הטווח של המדיניות האמירתית על הזירה הישראלית-פלסטינית:

1. המדיניות האמירתית מצביעה על רצונה להיות מעורבות יותר ברצועת עזה ושאיפה זו עולה בקנה אחד עם האינטרס הישראלי. איחוד האמירויות נחשבת לכוח מתון התומך בפתרונות הומניטריים ובקידום היציבות והסובלנות באזור.
2. באמצעות העוגנים הכלכליים, איחוד האמירויות שואפת להשפיע על המפה הפוליטית הפלסטינית, ולמעשה לעקוף את ההשפעה של חמאס ושל אבו-מאזן ולחזק את מעמדה כגורם מתון המסוגל לפעול גם בשיתוף פעולה עם גורמים מערביים כמו ישראל וארה"ב.
3. הגברת המעורבות האמירתית עשויה גם לייצר דינמיקה חדשה שתאזן את מעורבותה של קטר, השחקנית שהובילה את התמיכה ואת הנוכחות ברצועת עזה ובחמאס עד למלחמה.
4. אחת ההשלכות האפשריות של התבססות העוגנים האמירתיים בעזה היא פתיחת נתיבי תקשורת נוספים בין ישראל לרשות הפלסטינית דרך גישור של גורם שלישי, מתון ומאוזן. מבנה זה יאפשר לישראל להסתייע בשחקן אמין כמו איחוד האמירויות בניהול הקשרים הכלכליים וההומניטריים עם השלטון הפלסטיני, יהא מורכב ככל שיהיה.
5. מצד שני, מעורבות אמירתית גדולה יותר עלולה להפעיל לחץ על ישראל לאפשר מרחב תמרון רב יותר לאמירויות בזירה הפלסטינית, לעיתים בניגוד לאינטרסים ישראלים בסוגיות מסוימות.
6. השקעה ב"עוגנים" מחייבת חוזים לטווח ארוך ומחייבת אחיזה בשטח. לכך יתרונות וחסרונות לישראל. מצד אחד, היא מצמצמת את הסיכוי לסכסוך בין המדינה המשקיעה למדינת בה מפותח הנכס, וישראל יכולה לנצל זאת לטובתה בהינתן שיתוף פעולה יעיל יותר. מצד שני, בעוד שאיחוד האמירויות נתפסת כמדינה שוחרת שלום, תלות כלכלית ותשתיתית מצדה עשויה ליצור מנופי לחץ עתידיים כלפי ישראל במצבים של הסלמה ביטחונית.
7. מבט מגבוה על מפת העוגנים של איחוד האמירויות במזרח התיכון ובקרבן אפריקה יכול להצביע על אפשרות לחיבורים פיזיים חוצי-גבולות. איחוד האמירויות מקדמת חזון של חיבוריות אזורית באמצעות השקעות בתשתיות חוצות גבולות כמו נמלים, מסדרונות יבשתיים ומסדרונות ימיים, מהלך שנועד להרחיב את "מפת ההשפעה" שלה במזרח התיכון ובקרבן אפריקה. חזון זה, אם יתממש, עשוי להוות הזדמנות לישראל להשתלב בתשתיות אזוריות רחבות, ובכך לתרום ליציבות אזורית ולהעמקת הקשרים הכלכליים שלה עם מדינות אחרות באזור, כולל ירדן ומצרים שהקשר עמן רופן ומדינות אחרות שלא מקיימות יחסים רשמיים עם ישראל. חיבוריות זו, ככל שתעשה בתבונה, יכולה לסייע לישראל בהתמודדות טובה יותר עם השגת ביטחון אנרגטי וביטחון תזונתי.
8. מנקודת מבט אמירתית, העמקת הנוכחות שלה בזירה הישראלית-פלסטינית תאפשר לה להשלים את רשת הנכסים שלה במרחב ירדן-מצרים-יורדן-סודאן-סומליה והיא תוכל לשלוט על תחומי פעילות ברמה

אזורית. כמו כן, השפעה רחבה ועמוקה יותר באזור זה אשר נמצא במוקד תשומת הלב העולמית תחזק את מעמדה כגורם חשוב במפת הדיפלומטיה הבינלאומית.

1. המלצות למדיניות

לאור האסטרטגיה של איחוד האמירויות המבוססת על השקעות בעוגנים והשפעה כלכלית ופוליטית במזרח התיכון, לישראל יש הזדמנות ייחודית למנף את הנוכחות האמירית כדי לחזק את היציבות האזורית, לייצר שיתופי פעולה אסטרטגיים, ולהעמיק את מעמדה האזורי בזירות נוספות. להלן מספר המלצות לאימוץ עקרונות מנחים למדיניות:

1. חיזוק שיתוף הפעולה האזורי-אסטרטגי עם איחוד האמירויות

- על ישראל להרחיב את שיתופי הפעולה האסטרטגיים בתחומים כגון תשתיות אנרגיה, תחבורה, ותיירות חוצת-גבולות. איחוד האמירויות מחפשת דרכים לבסס רשתות כלכליות במרחב המזרח-תיכוני, וישראל יכולה לשמש חוליית קישור מרכזית. להלן כמה דוגמאות מרכזיות:
 - פרויקט פרוספריטי הוא דוגמה טובה לשיתוף פעולה רב-צדדי שאינו ממומש, ואשר כדאי להחזירו למסלול ולהרחיבו למיזמים נוספים. הפוטנציאל של הפרויקט רחב יותר מאשר הצפי לגידול באנרגיה המתחדשת שישראל תהנה ממנה. תשתית זו יכולה לספק מוקד לשיתופי פעולה בתחום החדשנות, להרחיב את הקשר בין חברות ישראליות, ירדניות ואמיריות (ובתקווה גם פלסטיניות), ובכך את הקשר בין אנשים והאמון הנחוץ, ולתרום לפיתוח היכולות של ישראל בתחום בניית תשתיות בכלל ופיתוח תשתיות חוצת-גבול בפרט.
 - רשת צינורות גז שאיחוד האמירויות מקימה בירדן יכולה להתחבר לגז הישראלי ואף להתרחב למדינות אחרות במפרץ.
 - הפעילות התיירותית באילת וסביבתה נחשבת למנותקת למדי מתנועות ומגמות התיירות בירדן ובמצרים. מומלץ כי משרד התיירות או יזמים פרטיים יהיו מודעים לפיתוח תשתיות התיירות במדינות השכנות על מנת להתחבר לאותן הזדמנויות, להרחיב את קהל היעד ולשאוף להרחבת תשתיות התיירות בהתאם. איחוד האמירויות יכולה לשמש נקודת חיבור בהיותה זו שבונה את התשתיות ומפעילה אותן.
 - בהמשך לכך, העיר אילת יכולה להיות מחוברת יותר לנמלים באזור בזכות הפעילות האמירית בענף זה. יש לשאוף לייצר כמה שיותר שיתופי פעולה בתחום הסחר והפעלת הנמלים, תוך צמצום הסכנות הסביבתיות הנובעות מהרחבת הפעילות בנמל אילת.

2. שימוש באיחוד האמירויות כמתווכת בתהליך השיקום בעזה

- איחוד האמירויות הוכיחה יכולת לפעול בתיאום עם ישראל בסוגיות הקשורות לרצועת עזה, ולמצוא פתרונות אשר יתנו מענה לכל הצדדים. מדיניות עוגנים מעין זו יכולה לשרת את ישראל בתהליך שיקום ארוך-טווח, תוך מניעת השפעות חיצוניות של גורמים קיצוניים. שיתוף פעולה זה יכול להקל על ישראל לבנות יחסי עבודה טובים יותר גם עם מדינות נוספות באזור, כגון ירדן ומצרים. להלן כמה המלצות קונקרטיות:

- יש להקים מנגנון תיאום קבוע בין המתפ"ש, גורמים ממשלתיים בישראל ונציגים מאיחוד האמירויות האחראיים על הפעילות ברצועת עזה לצורך בניית תשתית קבועה לפרויקטים הומניטריים, לשיקום ופיתוח הרצועה.
- הצטרפותה של ישראל למאמצי השיקום והפעילות ההומניטרית ברצועת עזה יכולה להטיב עם תדמיתה באזור, לשפר את השיח עם מדינות המפרץ שיהיו מעורבות בתהליכי השיקום, לייצר שיתופי פעולה קונקרטיים ברמת הפעילות בשטח ולייצר הזדמנויות עבור ישראל בקשר הנבנה מחדש עם תושבי הרצועה.
- כיום, נוכח הסירוב הישראלי לדון בכך, החלטות רבות בנוגע ל"יום שאחרי" ברצועת עזה מתקבלות ללא התייעצות עם ישראל, בפורומים אזוריים ובינלאומיים שונים. איחוד האמירויות שנמצאת בקשר הדוק עם בכירים בישראל יכולה להיות הגורם האמצעי שיאפשר את כניסת ישראל אל מעגל מקבלי ההחלטות, וכך ישראל תוכל להרוויח פעמיים: פעם אחת בהשתלבותה המדינית במרחב ופעם שנייה בעיצוב התנאים, המנהל והתכנון ברצועת עזה באופן התואם יותר לאינטרסים שלה.
- איחוד האמירויות ממצבת את עצמה כגורם דיפלומטי מתון המשתף פעולה עם מדינות המערב, עם שאיפה למלא תפקיד מפתח בשיקום המרחב הפלסטיני. ישראל יכולה לשתף פעולה עם האמירויות במיזמים המקדמים את ערכי המתינות והסובלנות באזור, כגון פרויקטים בתחום החינוך, הבריאות והפיתוח הכלכלי, במקביל לשמירה על הביטחון.

3. שמירה על האינטרסים האסטרטגיים של ישראל

- יש להקפיד שישראל לא תוותר על שליטה בתשתיות מפתח, כמו נמלי חיפה ואילת, מבלי להבטיח שמירה על האינטרסים הביטחוניים והרגולטוריים שלה.
- כל הסכם עתידי צריך לשלב סעיפים המבטיחים את הריבונות הישראלית והפיקוח הישראלי המלא על המתקנים הללו, גם כאשר מדובר בהשקעות חיצוניות.
- קידום שיתופי הפעולה העסקיים והכלכליים בין ישראל ואיחוד האמירויות צריך לחזק בסופו של דבר את המצב הכלכלי-חברתי של האזרחים הישראליים, להביא לחלוקה צודקת של העושר, ולא להרחיב את המגמה של השתלטות גורמים פרטיים על משאבים לאומיים.

4. פיתוח חזון ארוך-טווח של חיבוריות אזרית

- איחוד האמירויות מקדמת רשתות תחבורה חוצות-גבולות המקשרות בין נמלים, ערים ומשאבים במזרח התיכון ובקרבן אפריקה. ישראל צריכה להגדיר חזון אסטרטגי לחיבוריות תחבורתית וכלכלית באזור, מעבר לפוטנציאל שהוזכר בחיבורים הקרובים למצרים, ירדן ורצועת עזה, שיאפשר לה להשתלב במהלכים האזוריים הללו.

- פרויקטים כגון IMEC "מסדרון הסחר הודו-אירופה" יכול להפוך את ישראל לצומת תחבורה חשוב במרחב, המגשר בין הים התיכון, הים האדום והמפרץ הערבי. על ישראל להתכונן לכך, ולעצב את הקווים המנחים לקידום ויישום התחברות לפרוייקט הזה תוך ניצול המטרות והיעדים שתגדיר לעצמה.

- הערים החכמות וערי התיירות הנבנות בימים אלה בערב הסעודית יכולות לשמש פוטנציאל גדול להרחבת הכלכלה והתיירות באילת וסביבתה. איחוד האמירויות נחשבת לחוליה מקשרת בפרוייקטים אלה, כמי שמרחיבה את שליטתה על נתיבי התעבורה היבשתיים והימיים בים האדום, ונמצאת בקשר אסטרטגי חשוב הן עם ישראל והן עם ערב הסעודית.

- ישראל יכולה להתחבר למגמות ולתשתיות אזריות של אנרגיה מתחדשת וניצול משאבים ברישות רחב יותר, ולכלול מדינות שאינן כלולות בהסכמי השלום עם ישראל, בזכות איחוד האמירויות כגורם מתווך ומבצע.

לסיכום, על ישראל לאמץ חשיבה גאוגרפית ולאמץ אסטרטגיה גאו-פוליטית ארוכת טווח, בדומה למגמה אותה מובילה איחוד האמירויות במרחב הסובב את ישראל. חשיבה מסוג זה תסייע לישראל להבין את התהליכים החשובים המתרחשים סביבה ולא להישאר מאחור. ישראל יכולה וצריכה לנצל את המיקום הגיאוגרפי המרכזי שלה לחיזוק היחסים עם מדינות האזור בזכות פרויקטים כלכליים ומינוף תשתיות חיוניות לכלל האזור לשיפור מעמדה הפוליטי.

ז. סיכום ותובנות

איחוד האמירויות מאתגרת מוסכמות קיימות. היא הובילה את הסכמי אברהם, הובילה את נרמול היחסים עם איראן, תורכיה וסוריה, וכעת היא מובילה תהליכים אזריתים חשובים כמו אסטרטגיית העוגנים והחיבוריות. אסטרטגיה זו תורמת לעלייתה השיטתית של איחוד האמירויות כמעצמה אזרית (middle power) חשובה ומשפיעה, עם יכולת לעצב את המגמות הכלכליות והפוליטיות במזרח התיכון.

התשתית הכלכלית שהיא בונה מניבה עבור איחוד האמירויות רווחים כלכליים ורווחים פוליטיים בחיזוק מעמדה, אך יש לה גם תרומה כלכלית ופוליטית למדינות האזור. עבור מדינות האזור, היא מציעה חבל הצלה ממשבר כלכלי חמור כמו במקרה של מצרים וירדן, הזדמנויות תעסוקתיות חדשות לצעירי המדינות, פיתוח

כלכלי מהיר ושיפור תשתיות בהיקף נרחב ובאיכות גבוהה. היא מעצבת מערכות יחסים מורכבות יותר של אינטרסים הדדיים, כלכליים ופוליטיים אשר מקדמים את היציבות האזורית ומגדירים מחדש את חוקי המשחק באופן שמאתגר את היחסים הביטורליים והופך אותם לרב-צדדיים.

עבור איחוד האמירויות, אסטרטגיה זו מניבה רווחים כלכליים גדולים יותר מכלים אחרים בהם היא משתמשת במדיניות החוץ שלה כמו יוזמות הומניטריות או השקעה בספורט. בהיבט המדיני, ניתן לראות כי פעילותה של איחוד האמירויות מייצרת יחסי תלות ארוכי טווח עם מדינות שונות, באופן שמעניק לה אחיזה ממושכת בשטח ומידה משתנה של מעורבות ביחסי הפנים והחוץ של הגורמים האזוריים, או לפחות תמיכה באינטרסים המדיניים שלה.

עבור ישראל, השפעתה של איחוד האמירויות על מדינות ערביות אחרות יכולה לשמש מנוף לקידום תהליכי נורמליזציה ויצירת חיבורים כלכליים חוצי-גבולות. ישראל יכולה להתחבר למרחב באופן מרושת ועמוק יותר בזכות הפרויקטים האמירתיים באזור, בין אם מדובר במדינות השלום המסורתיות שהקשרים אתן מצומצמים ומוגבלים, ובין אם מדובר במדינות שטרם נחתמו אתן הסכמי שלום. לכן, יש חשיבות רבה להבנת המגמה ולניצול ההזדמנויות שהיא מביאה עמה לישראל ולאזור, תוך מבט מפוכח על המחיר של מעורבות מסוג זה.

נוכחותה והשתלבותה של איחוד האמירויות בזירה הפלסטינית-ישראלית דורשות מישראל לגבש מדיניות שתשמור על האינטרסים הלאומיים שלה, תוך ניצול הזדמנויות לשיתופי פעולה אסטרטגיים. נוכחותה הכלכלית של איחוד האמירויות בעזה, לצד ניסיונותיה להיכנס לשוק הישראלי, מעידה על ניסיון לבסס אחיזה בשני הצדדים ולחזק את מעמדה כמתווכת עתידית. עם זאת, חשוב לקחת בחשבון כי מעורבות זאת עשויה לייצר תלות שעלולה לשמש בעתיד כמנוף לחץ על ישראל במצבי משבר.

לסיכום, היתרונות העולים מתוך האסטרטגיה האמירית ליצירת עוגנים וחיבורים במזרח התיכון בכלל, ובאזור הסובב את ישראל בפרט, עולים על החסרונות. ישראל, בהיותה מוקד כלכלי וטכנולוגי מרכזי, יכולה להשתלב במפת ההשפעה האזורית שמעצבת איחוד האמירויות, ולנצל זאת לחיזוק היציבות והקשרים האסטרטגיים במזרח התיכון.